

LIINA.

KIRJOITTANUT

LILLI SUBURG.

SUOMENNOS VIRON KIELESTÄ.

HELSINGISSÄ,
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA,
1892.

FINSK-UGRISKA
SEMINARIET
LUND

Est. A-11141

Finsk-ugri.

Estn.

Lett.

Seminariet
för finsk-ugriska språk
LUND

3. 4XIV-A

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

34171 27900

HELSINGISSÄ,
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINOSSA,
1892.

I.

Isäni oli kartanon pehtori, joka piti huolta pelto-
töistä, viina- ja olutkellareista sekä aitoista. Muu hal-
litus ja kirjanpito oli saksalaisen kirjurin huostassa.
Kartanon rouvan mies oli nuorena kuollut. Silloin uskoi
hän vanhemmilleni, jotka olivat olleet hänen uskollii-
simpia palvelijoitaan, kaiken maanviljelyksen ja mitä
siihen kuului. Heidän elämänsä kävi sentähden parem-
maksi kuin toisten palvelijain. He voivat myöskin lap-
sensa pitää puhtaimmissa vaatteissa ja antaa heille huo-
lellisemman, niinkuin sanottiin saksalaisen kasvatuksen.
Lapset myöskin, saksalaiseen tapaan, sanoivat vanhem-
piaan „papaksi“ ja „mammaksi“. Ja koska yksi asia
seuraa toistansa, niin tämän saksalaisen sivistyksen täh-
den myöskin ylhäisemmät kunnioittivat minun vanhem-
pieni, ja kartanon rouvakin otti mielellään heidän lap-
sensa omille lapsilleen leikkiveriksi. Minut, joka olin
kaikista vanhin, mamma usein, suureksi ilokseni, pesi
puhtaaksi, puetti pyhävaatteisiin ja antoi palvelustytön
saattaa mäelle leikkimään. — Oi, armas aika, jolloin pieni
sykkivä sydän ei vielä tunne muuta kuin suurta iloa
jokaisesta kauniista esineestä, johon silmä sattuu ja jota
uskaltaa kädellään kosketella! Oi, armas aika, jolloin
ajatus ei osaa katsoa ihmisten säätyä, vaan kiintyy jo-
kaiseen yhdenikäiseen ja yhdenkokoiseen ihmiseen,

ikäänkuin ei olisi pienintäkään asiaa maailmassa, joka välin voisi rikkoa! Yhdenlainen ilo loisti myöskin Auroora neidin ja Liinan silmistä, kun he jälleen toisensa tapasivat, ja ystävyys oli olemassa, vaikk'eivät ystävät ymmärtäneet sille nimeäkään antaa. Ja vaikka ei Auroora neiti ymmärtänyt hyvästi maan kieltä, ja vaikka Liina vaan puhui muutaman sanan saksaa, he kuitenkin ymmärsivät toisiansa, ja pian kajahti iloinen nauru lastenkamarista. — Oi, kallis lapsuuden aika, ikävällä ajattelun sinua, ja kyyneleet nousevat silmiin, kun muistelen Aurooran kauniita kasvoja ja sinisiä silmiä!

Me leikimme ja opimme samalla toinen toisemme kieltä. Vanhempani olivat hyvillään, että minä pian puhuin hyvästi saksaa, ja vielä suurempi ilo oli heillä, kun rouva eräänä päivänä kutsutti mamman luokseen ja selitti hänelle, että Auroora neidille tulee opettajatar ja että Liina, joka tälle aina on ollut rakas ja sievä leikkikumppani, saisi myöskin olla hänen toverinaan opin tiellä. Suuresti iloitsin siitä myöskin minä ja Auroora. Nythän me saisimme joka päivä aamusta iltaan olla yhdessä, ja vaan yönajaksi pitäisi toisistamme erota.

Niin kävikin. Opettajaneiti tuli, ja minä lähdin joka aamu mäelle, kävin vaan päivällisellä kotona. Usein jäin kuitenkin koko päiväksi sinne oppimaan ja leikkimään.

Vanhemmat ja minä olimme siihen sangen tyytyväisiä, mutta minun pienemmät sisareni nurišivat, kun heidän kanssaan niin harvoin leikin. Eikä minun entinen naapurini ja toverini sepän Jansukaan ollut minuun ensinkään tyytyväinen. Hän oli minun kanssani kesällä juossut joen rannalla, talvella sen jäällä luistellut ja minua vetänyt kelkalla, sillä hän oli isompi ja muutamaa vuotta minua vanhempi. „Liina“, sanoi hän eräänä pyhäpäivänä, „minä en sitä ensinkään salli, että sinä niin paljo olet mäellä ja tulet yhä saksalaisemmaksi ja minua kohtaan ylpeäksi, sillä kaikki saksalaiset ovat yl-

peitä.“ Tämmöiseen nuhtelemiseen en ollut ensinkään tottunut, ja minä suutuin häneen, ettei hän kärsinyt saksalaisia, jotka aina olivat olleet hyviä minulle. Mutta kuitenkin, kun hän oli mennyt pois, muistui hänen sanansa mieleeni, sillä hänkin oli aina ollut minulle rakas ja hyvä kohtaani. Minkätähden sanoi hän saksalaisia ylpeiksi, minkätähden minua sanotaan ylpeäksi? Minä aioin puhua siitä Aurooran kanssa — mutta pian unhotin kaikki, ja asia jäi puhumatta.

Minä olin kirjurin luona jo oppinut hiukan lukemaan ja kirjoittamaan, ja se oli minulle nyt avuksi. Opettaja oli lempeä, raksmielinen neiti ja ymmärsi tehdä oppimisen meille rakkaaksi, ja sekä hän että rouva kiittivät meidän ahkeruuttamme. Mutta mitä enemmän edistyjimme tiedoissa, sitä iloisemmat olimme myöskin leikin aikana. Joskus täytyi opettajattaren tulla kieltämään meidän vallattomuuttamme. Hän seurusteli väliaikoina rouvan kanssa ja luki hänelle. Niinpä tuli hän jälleen eräänä talvi-iltana kiiruhtaen meidän luoksemme, mutta jäi jo kynnykselle seisomaan, ja nähtyään meidät, rupesi ääneensä nauramaan. Tämän kuultuaan, tuli rouvakin sinne, ja mitä näki hän? Keskellä huonetta oli pieni pöytä, pöydällä pesuvati täynnä saippuavaahtoa. Auroora ylöskäärittyine hihoineen yhdellä ja minä samoin toisella puolen pöytää heitimme vaahtopalloja suuresti nauraen toistemme silmille, ja niistä juoksi vesi virtana pitkin kasvoja ja vaatteita. Mutta moni vaahtorakko oli jäänyt hiuksiin, nenään ja olkapäihin riippumaan, joka teki meidät niin soman näköisiksi, että rouva ja neiti olivat katketa nauruun. — Torumista ei ajatellut kumpainenkaan. He molemmat olivat elämänsä aikana huomanneet, että ilo ja vapaus parhaiten edistävät kaikkea työtä ja toimitusta, parhaiten kehittävät myöskin ymmärrystä ja suojelusenkeleinä johdattavat lastakin kaikkea hyvää tajuamaan.

Mutta minkätähden katosi tämä ilon aika niin

pian? Minkätähden ei jäänyt minulle tuntemattomaksi kaikki ne väliseinät, jotka ihmisten sydämiä toisistaan erottavat?

II.

Mutta kuinka kävi minun Jansulleni? Pari viikkoa sen jälkeen, kun hän oli minulle pahan mielensä näyttänyt, tuli hän jälleen kiirein askelin, loistavin silmin luokseni, tarttui minuun, suuteli ja sanoi: „Liina, minä käyn myös koulua! Minä en voinut sitä kärsiä, että sinä, joka olet minua niin paljon nuorempi ja pienempi, tulisit minua viisaammaksi, ja pyysin isää niin kauan, että hän vei minut lukkarin luo kouluun. Maanantaista asti olen käynyt jo siellä ja opin maan kielten rinnalla myöskin saksan kieltä, sentähden, että sinäkin opit saksaa.“ Nyt tartuin minä hänen kaulaansa ja huudahdin ilolla: „Oi, kuinka hyvä, kuinka hyvä! Sinä opit nyt myös saksaa, etkä varmaankaan enää pidä saksalaisia ylpeinä.“ Minä katsoin terävästi häneen — sydämeni kävi levottomaksi. Minkätähden katosi loistava ilo kerrassaan Jansun silmistä, minkätähden vaaleni hän ja katsoi jälleen sekä vihaisesti että surullisesti minuun? — Hetken perästä hän lausui: „Liina, sinun vanhempasi ovat hyvällä kohdalla, ja meidän nykyiset herrasväkemme ovat hyviä ihmisiä; siitä se tulee, että sinä et vielä tiedä mitään saksalaisten ja talonpoikain keskinäisestä suhteesta. Minäkään en ole tahtonut sinulle mitään puhua, etten olisi pahoittanut mieltäsi. Mutta nyt sinä käyt vanhemmaksi ja voit jo paremmin ymmärtää. Pyydä sentähden äidiltäsi, että hän lupaa sinut jonakuna lauvantai-iltana meille, niin pyydämme minun isäni kertomaan meille omasta ja vanhempainsa elämästä. Kyllä sinäkin sitte alat ymmärtää, miksi en minä voi saksalaisia rakastaa.

Melkein joka lauantai, kun hän koulusta tuli kotiin, poikkesi hän meillä ja kysyi: „No, Liina, tuletko tänäpäivänä?“ „En, nyt olen juuri tullut mäeltä, etten enää ehdi“, vastasin hänelle joka kerta. Mutta todella asia oli semmoinen, että minun pieni sydämeni oli ruvennut pelkäämään hänen isänsä kertomuksia, vaikk'en niitä vielä ollut kuullutkaan. Jansu huomasi tämän, eikä pyytänytkään minua enää.

Joulu tuli. Meidän koulumme loppui, ja minä olin jälleen kotona siskojeni luona, jotka siitä iloitsivat. Jansu tuli myös useammin meille, ja me luistelimme joella ja teimme lumipalloja, ja hän veti minua kelkassa ja teki minulle kaikkea, mikä minua huvitti. Joulunaattona olin mäellä. Auroora ei voinut ensinkään ilman minutta iloita. Hän kutsui minut taas pyhäksi leikkimään. „Minulle tosin tulee vieraita ja Otto, vanhin veljeni, joka käy kaupungissa koulua, mutta sittekin ikävöin sinua.“ — Viimeisenä pyhänä lähdin taas sinne ja Auroora tervehti minua hyvin iloisesti. Hänen vieraansa olivat jo lähteneet, ja hän leikki veljensä kanssa kummipallolla, ja minä myös siihen yhdyin. Sitte toi Otto puupalikkansa ja kutsui meitä huonetta rakentamaan. Me kykkysillämme lattialla rakensimme ahkerasti. Silloin tuli äkkiä kammari-Leena huoneesen ja sanoi:

„Tule, Liina, sulhastasi tervehtimään; hän seisoo eteisessä pahoilla mielin, kun ei hän sinua vielä ole nähnyt.“

Tämän kuultuaan, nousi Otto äkkiä ylös, otti minua kädestä kiinni ja kysyi: „kuka siellä on? Liina ei saa meidän luota mennä!“

„No, no, nuori herra“, vastasi Leena, elkää te tuota talonpoikaista tyttöä estelkö, te iso saksa, antakaa hänen mennä omaa säätyläistään tervehtimään.“ Ja tämän lausui hän semmoisella äänellä ja katseella, että minä rupesin pelkäämään. Silloin astui Jansu kyn-

nykselle ja huusi: „Liina, tule pois!“ — „Niin, Leena on oikeassa, mene, vanha talonpoikaistyttö!“ sanoi nyt Otto ja työnsi minut syrjään.

Mutta Auroora, joka ihmeekseen kaiken tämän oli kuullut, heittäytyi ääneensä itkien minun kaulaani. Minäkin aloin itkeä, ja silloin tuli rouva ja kysyi pahoilla mielin: „Mikä nyt, lapset? Mikä teille on tullut?“

„Voi, valitti Auroora, Leena ja Otto käskivät Liinan menemään pois tuon pojan kanssa, joka tuolla seisoo, sentähden, että hän on talonpoikainen tyttö.“

Leena oli jo mennyt pois, ja Jansu seiso vielä kynnyksellä. Jansu, kolmentoista vanha, terve poika puhtaissa vaatteissa, punoittavin poskin ja tulisin silmin, seisten reippaasti kynnyksellä, oli minusta kuin joku voimakas mies, jota tuli kuulla. Rouva katsoi häntä, vastasi lempeästi hänen tervehdykseensä ja kuunteli hänen selitystään. — „Kunnioitettava rouva, elkää panke pahaksenne minun rohkeuttani, että rupean teidän kanssanne puhumaan. Mutta kun tiedän, että te olette sangen hyvä, enkä salli, että Liinan mieltä pahoitetaan, sillä minäkin Liinaa rakastan, niin tahdon teille kaikki kertoa.“ Ja hän puhui, kuinka hänen äitinsä lähetti hänet emännöitsijältä pyytämään kipeälle lehmälleen rohtoa, kuinka Leena oli jättänyt hänet eteiseen ja lähtenyt emännöitsijää etsimään, kuinka Leena oli ruvennut Liinaa ärsyttelemään j. n. e. kuinka kaikki oli käynyt, kunnes rouva saapui sinne. — Kun rouva kaikki kuuli, otti hän meidät Aurooran kanssa syliinsä, suuteli meitä ja sanoi: „Te, rakkaat lapseni, olette yhdenarvoiset, niinkauan kuin olette Jumalaa pelkääväiset, hyvät lapset, mutta jos toinen on pahempi kuin toinen, silloin on hän myöskin ala-arvoisempi. Unhoittakaa sentähden Leenan tyhmit sanat ja olkaa jälleen iloiset! Sinä, rakas Otto, olet ajattele mattomasti pahoitta-

nut Liinan mielen, mutta siitä puhun sinulle kahden kesken. Ja sinä, rakas poika, olet minulle mieleen oikeudentuntosi tähden, ja pyydän sentähden, että jätät lasteni kanssa leikkimään.“

„Kiitän paljo, kunnioitettava rouva“, vastasi Jansu, lähestyi rouvaa, suuteli hänen ojennettua kätensä ja sanoi: „äitini odottaa minua; hyvästi!“ Niin lähti hän huoneesta.

Meidän ilomme ei tahtonut sillä kertaa tulla entiselleen, vaikka kyllä Otto hetken perästä, tultuaan äitinsä kamarista, suuteli käsiäni ja huuliani ja koitti meitä lepyttää kuvakirjoilla ja kaikellisilla kauniilla esineillä. Mäeltä tultuani, en ollut milloinkaan tuntenut niin suurta rakkautta vanhempiani ja siskojani kohtaan. Mutta minä en puhunut heille mitään siitä, mikä minua suretti. Se oli minun ensimmäinen salaisuuteni. — Yöllä en paljo saanut unta ja odotin ikävällä aamua, että saisin tavata Jansua.

Nousin varhain ylös seuraavana päivänä, pukeuduin, menin äidin luo ja pyysin: „hyvä mamma, saanko mennä tänä päivänä Jansun luo, minulla on hänen kanssaan paljo puhumista?“ — „Paljo puhumista?“ kysyi äiti hymyillen ja sanoi: „mene vaan, mutta älä ole vallaton!“

Juosten ja hypäten kiiruhdin tietä myöten; Jansu tuli vastaani puolivälissä matkaa. „Hyvää huomenta, Liina!“ huusi hän jo kaukana, syleili minua, nosti minut ylös maasta ja sanoi, että hän iloissaan siitä, kun kerran tulin hänen luokseen, tahtoisii kantaa minut sylissään kotiinsa. Sen hän tekikin, eikä laskenut pois, ennenkuin oli vienyt minut äitinsä syliin. Hänen äitinsä, iso, terve vaimo-ihminen, valkeat hiukset, loistavat, siniset silmät, puhtaissa vaatteissa, suuteli minua otsalle ja sanoi, että hänkin oli hyvillään, kun kerran tulin Jansun luo, lupasi minulle siitä hyvästä mettä ja mitä hänellä vaan oli antaa.

Sepän väellä oli kolme kamaria, joissa oli muutama tuoli, pöytä, puhdas penkki ja vuode. Takimaisen kamarin oli äiti sisustanut ainoalle lapselleen, Jansulle, ja siellä nähtiin kauniita kuvia, peili ja pieni petsattu kirjakaappi. Sinne, omaan kamariinsa, vei nyt Jansu minut. Minä olin siellä ennen kymmeniä kertoja leikkinyt.

„Jansu“, kysyin minä heti, kun sinne tulimme, „olisiko sinun isälläsi aikaa puhumaan meille omia kertomuksiaan?“ „Sen minä arvasin“, hän vastasi, „että sinä eilisen tapauksen jälkeen sitä toivot, mutta arvaapas, Liina, minä olen puhunut isälle kaikki ja senkin, mitä rouva meille sanoi, ja isä vastasi siihen: „se on hyvä, että sinä olet kaikki nähnyt ja kuullut ja puhunut minulle. Nyt minä tiedän, että olisin tehnyt väärin rouvalle, joka on Liinaa niin hyvästi kohdellut, jos olisin kertomuksillani herättänyt Liinan sydämessä vihaa saksalaisia kohtaan. Hän tosin, kasvattaessaan Liinaa saksalaiseksi, voi tuottaa tälle paljon surua ja sydämen tuskaa, jos vaan Liina tahtoo jäädä vanhempainsa uskolliseksi lapseksi, taikka voi hän tytön heistä ja meistä kaikista kokonaan vieroittaa. Mutta siitä ei rouva tiedä mitään, eikä se ole hänelle syyksi luettava.“ — Minä kyllä tiedän, rakas Liina, ett’et sinä sitä nyt ymmärrä, mutta toivon, että sinä tämän vielä tarpeen tullessa muistat. Mutta rakasta nyt kallista rouvaasi, Aurooraa ja opettaja-neitiä, ja rukoile Jumalaa, ettei hän minua sinusta eroita. Kyllä sitte olet oikealla tiellä!“

Oi, rakas Jansu, jos olisit tietänyt, mitä taisteluja Liinasi vielä sai kärsiä, et olisi vaiennut, vaan puhunut ja antanut isäsiikin puhua suurella äänellä!

III.

Kesäinen aika viheriöine vaatetuksineen, lauhkeine tuulineen, kaikkuvine linnunlauluineen ja iloisine ihmisi-
neen oli jälleen käsissä. Joki virtaili sinisen, punaisen
värisillä kukilla kirjailtuin äyrästensä lomitse ja heitti
vaahtoisia vesipatsaita kohti sinistä taivasta. Koko
luonto oli herännyt uuteen elämään. Voivatko sitten
lapset pysyä lukkojen takana? Eipä suinkaan!

Valkeissa, ohuissa vaatteissa, silkkireunuksilla kuin
siivillä kaunistettuina, kukkaseppeleet päässä ja päivän
säteiden nostama puna poskilla, käsi kädessä hyppä-
simme, Auroora, hänen neljä vierastaan ja minä pitkin
joen rantaa.

„Nyt olemme piilosilla!“ huusi Auroora jääden
seisomaan. Niin, niin, vastasivat hänelle kaikki yhdestä
suusta ja pian oli arpa heitetty silmänpitäjälle, ja kaikki
lensivät, mikä tämän, mikä tuon pensaan taakse piiloon.
Otto oli tovereineen, Jansukin nyt joukossa, joen var-
rella ja työnsi pitkällä kepillä mastolla ja purjeilla va-
rustettua, punaiseksi ja mustaksi maalattua laivaa ve-
sille. Tämän lahjoitti Jansu Otolle, vaikka hän oli sen
itse suurella vaivalla valmistanut. Hän oli sanonut:
„Minä annan teille tämän laivan merkiksi, etten het-
kellisen loukkauksen tähden — sillä kertaa enemmän
Liinaa, mutta myöskin minua kohtaan — kannan vihaa
ketäkään vastaan, ja myöskin muistutukseksi, että hal-
veksitulla talonpojallakin on jotakin, josta suuren Sak-
san lapset saattavat ihastua. Minun isäni sanoo, ettei
kukaan tiedä lapsena, minlaiselle kohdalle hän vanhana
joutuu, ja että jokaista kerran arvostellaan oikeuden
mukaan, sillä Jumala tuomitsee kaikkia oikeudella.“

„Saammeko mekin tulla teidän kanssanne leikkimään?“ pyysi Otto, ja ilomielin se luvattiin hänelle. Nyt pidimme silmiä ja etsimme, juoksimme ja iloitsimme, kunnes opettaja-neidin rakas ääni meitä kutsui iltaselle.

Vuoden kauniin aika, keväinen aika, lentää kuin tuulen siivillä eteenpäin. Niin oli se meiltäkin kulunut leikin ja työn vaihdellessa, ja Juhannus oli käsissä. Juhannus, tuo kultainen veräjä, jonka kautta me pääsimme vapauteen. Sillä vaikka oppiminen lapsista olisi kuinka hauskaa, he kuitenkin suurella ilolla ajattelevat niitä viikkoja, jolloin heidän ei tarvitse määrättyä tunteja kirjan ääressä istua. He saavat silloin äidin luvalla toimittaa paljo helpompia asioita, huolettomasti maata ja leikkiä paljon enemmän. Lyhyesti: vapaus on silloin suuri.

Vesissä silmin erosimme Auroorasta, sillä hän matkusti äitinsä ja opettaja-neidin keralla kaukaiseen kartanoon tätinsä ja serkkujensa luo vieraaksi.

Armas, kallis Auroora, jos olisin tietänyt, etten sinua enää milloinkaan näkisi, en olisi sinua niin pian sylistäni laskenut! — „A Dieu! Liina!“ „A Dieu, Auroora!“ ja ainiaaksi erosimme toisistamme. Sillä kahden viikon perästä palasi onneton rouva ja suruun vaipunut opettaja-neiti, kalliin lapsen ruumis mukanaan, kotiin takaisin, jossa he hänet sanomattomalla murheella hautasivat kirkkomaahan syreenipuiden suojaan. — Kyllä vein hänen haudallensa kukkaseppeleitä, kyllä vaivuin polvilleni hänen hautakummulleen ja huusin surkealla äänellä: „Auroora, Auroora! Sydämeni on hirveän suruinen, Auroora, minä ikävöin sinua sanomattomasti. Jospa voisin sinun viereesi kuolla.“ — Ei auttanut, Auroora oli kuollut, ja hänen kanssaan loppuivat elämäni huomenhetken iloisimmat, armaimmat päivät!

Jos minulla ei olisi ollut sinun ystävyttäsi, rakas Jansu, ja jos eivät äiti ja opettaja-neiti olisi minua lohduttaneet, tuskin olisin terveenä pysynyt. Kiinteästi oli todellakin rakkaus yhdistänyt Aurooran ja minut toisiinsa.

Niin, Jansun ystävyys oli minulle suurena tukena, hänen rakkautensa auttoi minua voittamaan suruani. Hän ei puhunut paljo minun kanssani, mutta kirkkomaassa, jossa kävin joka päivä, istui hän vieressäni. Hän poimi minulle tien vierestä kukkia, huomautti minulle lintujen laulua ja osoitti sinistä taivasta. Oi, älköön kukaan pitäkö halpana lapsen ystävyyttä, vaan muistelkoon jokainen usein omia tunteitaan lapsuuden aikana, niin hän voi varmaankin paremmin lapsen tunteita käsittää! Silloin ei myöskään aikaihmissen uskotomuus, petollisuus ja kylmyys tuottaisi hänelle niin suurta kaipausta. Ovathan kaikki tunteet kuin multaan kylvetyt siemenet, jotka virkoavat eloon, kun lämmin päivänpaiste tai lauhkea sade niitä kasvattavat. Älköön myöskään vanhemmat olko välinpitämättömiä siitä, kenen kanssa heidän lapsensa seurustelee, sillä niinkuin madot voivat turmella viljapeltosi, niin voivat lapsenkin pahat tunteet ja ajatukset tehdä toisen lapsen sydämen pellolle suurta vahinkoa.

IV.

Kesä oli kulunut ja opettaja-neiti istui jälleen kahden lapsen kanssa koulupöydän ääressä. Kahden lapsen kanssa tosin, vaan Aurooran sijassa oli nyt Hilda, rouvan kymmenen vuotinen sisarentytär, jonka tämä oli rouvalle lohdutukseksi, Aurooran sijaiseksi antanut. Sijaiseksi tosin, mutta vaikea on kenenkään täyt-

tää äidin sydämeen jäänyttä tyhjää sijaa. Hildallakin oli suuret, siniset silmät, punoittavat posket ja kultaiset kiharat, eikä hän ollut kuin vuotta vanhempi Aurooraa ja oli vielä rouvan rakkaan sisaren tytär.

Koulutunnit olivat loppuneet, lapset nousivat pöydän äärestä, panivat kirjat, taulut ja kynät kaappiin. Neiti istui vielä, kyynäspää pöydällä, kasvot puoleksi kädellä peitettynä, silmät surullisesti luotuina sitä paikkaa kohden, josta Hilda oli noussut, ja pitkin valkeaa poskea vierähti kyynel toisensa jälkeen. Sitten aukeni hiljaa ovi, ja pitkä, solakka nainen mustissa vaatteissa, musta pitsimyssy päässä, astui ovesta sisään. Hänen valkea otsansa paistoi tumman tukan ympäröimänä kuin pilven peitosta, ja ohuet, vaalean punaiset, värisevät huulensa olivat kovasti kiinni suljetut, hänen suuret silmänsä muistuttivat meren laineita, joita päivänpaiste turhaan koittaa ilahduttaa. Hänenkin katseensa kääntyi Hildan istuimelle ja syvä huokaus herätti neidin ajatuksistaan. Huomattuaan rouvan ovella, nousi hän, kävi tätä kohti ja molemmat koittivat toistensa seurasta löytää lohdutusta suureen ikäväänsä.

„Liina, rakas lapseni“, sanoi rouva hetken perästä, kun löysi minut Aurooran tuolilla itkemässä. „Liina, minä kiitän sinua suuresta rakkaudestasi Aurooraa kohtaan. Sinä käyt minulle tästälähin vielä rakkaammaksi. Mutta tulkaa myöskin Hildan kanssa hyväksi ystäviksi, oppikaa ja leikkikää yhdessä, että jälleen näkisin kaksi iloista lasta läheisyydessäni.“ Näin sanoen painoi hän Hildaa ja minua syliinsä, otti sitten käsistä kiinni ja vei ruualle. — Se oli ensimmäinen koulupäivä.

Toisina päivinä kävi vähitellen kaikki vanhaan totuttuun tapaan. Niinkuin kulkijamen, niittyä osoittaessaan, on mahdoton sanoa: tuosta puuttuu kasvi, joka siinä vielä muutamia päiviä sitten kauniisti kukoisti, niin eivät olisi vieraat ihmiset myöskään voineet huo-

mata, että kauniin, kallein olento oli meidän joukostamme pois temmattu. Mutta vaikka aika on ikävälle paras lääkäri, ei se kuitenkaan tuonut meille täydellistä unhotusta.

Pian huomasi opettaja-neiti, ettei Hilda ollut niin terävä ja tarkka oppilas, kuin Auroora oli ollut. Pian huomasi myöskin minä, ettei Hilda minun kanssani puhunut, eikä minua kohdellut niinkuin Auroora. Muutaman kuukauden perästä selvisi meille, että vieras henki hänen kanssaan oli tullut meidän keskuuteemme. Ja se toi entisen ilon sijaan monta ikävyyttä. Huomattiin pian, minkälaisessa ilmapiirissä hän oli kasvatettu, mikä hänen tunteitaan oli kehittänyt.

Leikkiminen Hildan kanssa ei myöskään tahtonut enää sujua, ja minä aloin yhä useimmin mennä kotiin. Rouva ja opettaja-neiti jonkun kerran kysyivät, mikä kiire minulla oli, mutta kun ei Hilda menemistäni esiteltyt, eivät hekään mitään puhuneet, kun vastasin, että sisaret odottivat.

Nyt odotin sitä enemmän lauantaita ja pyhäpäivää, jolloin Jansun kanssa jälleen yhdyimme. Mutta sekin ilo minulta pian loppui. Jansun isällä oli Pietarissa rikas veli, jolla itsellään ei ollut lapsia. Tälle veljelleen isä oli kirjoittanut, kuinka halukas Jansu oli oppimaan, mutta kuinka vastenmielistä hänelle oli lähettää poika kaupunkiin, saksalaiseen kouluun, ja pyysi sentähden veljeltään neuvoa, kuinka hänen piti poikaansa kouluuttaa, jotta hänestä tulisi älykäs virolainen. Veli oli heti pyytänyt hänen lähettämään Jansun luokseen Pietariin, jossa hän lupasi poikaa kouluuttaa ja pitää huolta, ettei virolainen mieli hänestä katoaisi. Jansun isä suostui halukkaasti tähän tarjoukseen — ja eräänä iltana kertoi Jansu minulle lähdöstään, pyysi, ett'en häntä unhoittaisi ja että hänelle usein kirjoittaisin, sekä kävisin hänen vanhempiaan tervehtimässä. Sitte lupasi hän oppineena aikamiehenä tulla takaisin

minun luokseni, antoi minulle itkien suuta, ja seuraavana aamuna matkusti pois isänsä kanssa. Nyt vasta tunsin, kuinka rakas hän minulle oli ollut, minun ei käynyt syöntini, istuin itsekseni itkien ja ajatuksiini vaipuen piilopaikoissa, kunnes äidin tai jonkun muun omaisen ääni minut sieltä kutsui pois. Hänen sanansa, hänen tekonsa, hänen ulkomuotonsa muistuvat niin elävästi mieleeni, etten toivonut muuta näkeväni, kuulevani kuin niitä.

Minkätähden on Jumala ottanut minulta pois rakaimmat ystäväni? Olenko todella ollut niin paha lapsi, koska hän näin minua rankaisee, ajattelin itsekseni. Mutta onhan opettaja-neiti aina kiittänyt minua ahkeraksi, hyväksi ja rakkaaksi lapseksi, eivätkä muutkaan ihmiset minua niin pahaksi ole sanoneet. Mutta opettaja oli myös sanonut, että Jumala lähettää toisinaan surujakin lapsilleen, jotta he paremmin häntä muistaisivat. Tämä ajatus antoi minulle voimaa voittamaan murhettani. Jansun äiti lohdutti myöskin minua, ja muutaman päivän perästä hänen lähtönsä jälkeen vei hän minut kotiinsa, itsellensä seuraksi Jansun sijaan. Hyvillä mielin istuin hänen luonaan, söin mettä ja join teetä ja puhelimme Jansusta. Sen jälkeen kävin usein siellä vieraana. Jansun isäkin palasi parin viikon perästä takaisin Pietarista ja toi paljo terveisiä pojaltaan.

Mutta jota rakkaammaksi tulin Jansun vanhemmille, sitä huonommaksi kävi Hildan ja minun välini. Hilda valitti usein sitä, että hänen „tanttinsa“ antoi hänen olla yhdessä talonpoikaisen tytön kanssa, eikä hankkinut hänelle arvonsa mukaista seuraa. „Mamma on sanonut, että talonpojat eivät kelpaa muuksi kuin meidän palvelijoiksemme, ja nyt pitää minun tuon Liinan kanssa käydä koulua, ja opettaja-neiti vielä häntä, jonka vanhemmatkin puhuvat maan kieltä, kiittää enemmän kuin minua.“ Näin nurkui hän itseksensä kirjainsa ääressä, vaan niin, että minä kaikki kuulin, jota hän

näytti tahtovankin. „Odota, odota“, ärsytteli Leena, joka Hildan sanat oli kuullut, kun hän koulukamarissa pyyhki pölyjä, „saat kuitenkin vielä kerran kuulla, mitä sinun ymmärryksesi maksaa, ja vielä nähdä, ettet ole mikään ryökynä, vaan yhtä alhaista säätyä kuin joku meistä. Hilda neiti on oikea saksalainen ja ymmärtää myöskin semmoisena itsensä pitää.“ — „Joka on toistaan pahempi, hän on myös ala-arvoisempi“, kaikui minun korvissani rouvan rakas selitys, enkä siitä sen enempiä huolinut. Lähdin kotiin, leikin sisarieni kanssa. Seuraavana pyhänä menin äidin luvalla sepän luo, ja pian istuin Jansun äidin polvella ja kuuntelin tarkkaan isän kertomuksia. Hän puhui paljo meidän kansan elämästä ja orjuudesta, kuinka kaikki oli käynyt, ja käski minun tarkkaan näitä asioita ajatella.

Nyt lähdin jälleen kotiin. Mikä raskas, mikä ihmeellinen viikko seurasi tätä. Ajatukset risteilivät pienessä päässäni, tunteet liikkuiivat sydämessäni ja tekivät minut kovin rauhattomaksi; oppiminen ja koulupöydän ääressä istuminen kävivät minulle raskaaksi. Levottomin silmin katseli opettaja-neiti minun vaaleita poskiani ja silitti niitä usein pehmeällä kädellään, joka minua rauhoitti ja ilahdutti, mutta ei kuitenkaan voinut kokonaan auttaa. Viikko kului taas ja pyhänä lähdin jälleen Jansun isän luo. Taas istuimme siellä yhdessä kolmenkesken ja isä puhui:

„Minä en ole lapsena oppinut muuta kuin lukemaan, huonosti kirjoittamaan ja katkismuksesta viisi pääkappaletta, mutta huomion ja ajatuksen kautta on minulle selvinnyt moni asia, jota moni minun kaltaiseni ei vielä ymmärrä. Myöskin veljeni, joka on joutunut Pietariin onnellisempiin oloihin, on minua ohjannut lukemista tajuamaan.

Mutta mistä rupean sinulle puhumaan? Tahtoisin antaa sinulle kuvauksen meidän maamme olost. Minusta näyttää, kuin olisi maamme täynnä Sinain vuoria,

joiden huipuilla kirkaassa tulen valossa, ukkosen jyristessä, yksi osa ihmisiä istuu. Toinen osa jälleen ki-puaa tikapuita myöten ylös huomaamatta, sattuuko jalka jälkeentulijan päähän, niin että tämä lankeaa nenälleen maahan, taikka lyökö kyynärpää rinnallakulkijan kylki-luun rikki, taikka tempaako käsi edelläkiipeejän jal-kainsa alle.

Kolmas osa on alhaalla, vuoren juurella.

Mutta mistä se tulee, että ihmiset, jotka alussa on pantu toinen toistensa rinnalla elämään, nyt ovat näin moneen osaan jaetut? — Minun luullakseni he eivät enää muista, että joka ihminen on luotu toisensa palvelijaksi. Olkoon kartanon omistaja, puhuja, kirjai-lija, pellon kyntäjä tai suutari, kaikkein pitää toinen toistaan palvella, muuten loppuu kerrassaan elämä, joka ihmisen ihmiseksi tekee. Ilman maanviljelystä kävisi ruumiillinen toimeentulomme vaikeaksi, ilman kirjoja nääntyisi henkinen kehityksemme. Mutta vaikka joskus saattaa toisen työ olla toista arvokkaampi, tulee kui-tenkin jokaista kohdella oikeuden mukaan.“

„Katsokaa!“ sanoo samassa äiti, osoittaen sormel-laan akkunaan päin, „kuka tuolla tulee tietä myöten?“ Minä sylistä alas ja akkunan luo ja — mitä näen? Kaksi herraa kulkee keppi kädessä tietä myöten kar-tanoon päin ja — heidän takanaan käy minun isäni paljain päin, pitäen lakkiaan selkensä takana, kädet ristissä. Olin ennenkin nähnyt rouvan holhojajherrojen ja isäni niin käyvän, mutta en ennen ollut punoittavin poskin vesissä silmin sitä katsellut.

„Tulkaa pois, että saan lopettaa puheeni“, sanoi isä, ja me läksimme jälleen paikoillemme kuuntelemaan isän kertomuksia. Vihdoin hän lausui: „nyt, rakas lapsi, olet varmaankin kokonaan väsynyt kuuntelemi-seen, mene sentähden äidin kanssa puutarhaan, ehkä löydätte sieltä jonkun makuisan omenan, joka sinua voi virkistää.“

„Kiitän, rakas seppä-isä, olen hyvillä mielin kuulut ja tahdon oikein paljo kaikkea ajatella!“ sanoin minä niijaten, ja äidin kädestä pitäen lähdin menemään.

Vielä monta kertaa sen jälkeenkin kertoi seppä-isä ja kuvasi minulle virolaisten kehityksen aikoja ja orjuuden vaivoja ja herätti ajatukseni yhä suurempaan työhön. Siten auttoi hän minua kestäämään Hildan ylpeyttä ja Leenan pilkkaa ja teki, että kouluneiti ihmetellen kuunteli kysymyksiäni ja vastauksiani. Hilda tosin sai muistutuksia käytöksestään minua kohtaan, mutta se ei juuri auttanut, sillä Leena, jolle hän uskoi asiansa, auttoi häntä ylenkatsomaan kaikkia muistutuksia ja ojennuksia. Kun siten Hilda vieraantui rouvasta ja opettaja-neidistä, kävin heille Aurooran muiston tähden yhä rakkaammaksi, ja usein painoivat he minua vesissä silmin rintaansa vasten.

Kahden vuoden perästä oli lääkäri sanonut rouvalle, että hänen pitäisi terveytensä tähden lähteä Saksaan johonkin kylpypaikkaan. Ja koska hän ainoan lapsensa Oton tähden, joka jo vuoden oli ollut Saksassa koulussa, vielä toivoi kauan elävänsä, matkusti hän heti Hildan ja opettaja-neidin kanssa sinne.

Ikävää tosin oli heistä erota, mutta, rouvan toivon mukaan, pääsin kaupunkiin kouluun, ja se uusi elämä, minkä siellä sain kokea, auttoi minua ikäväni unoittamaan.

V.

Päivän säteet lankesivat siniseltä taivaalta ja valaisivat peltoja, keltaisen kirjavaksi käyneitä metsiä ja kesän viimeisiä kukkia, koko luontoa, valaisivatpa kaupunkiakin. Siellä, kivisellä pihalla, kartanon harmaata

seinää vasten, nojautui kaksi tyttöä alla päin ja puhuivat keskenänsä surullisella äänellä.

„Oi, Liina, jälleen tässä kivien välissä, kivien päällä, jossa ei voi jalkaa liikuttaa tomua nielemättä, täällä pitää meidän olla vankina. Puiden viileän varjon sijassa tuo kuollut kivimuuri; vihantain mäkien ja laaksojen sijassa harmaat kartanonseinät. Nurmisten äyräitten välissä raikkaasti virtailevan veden asemesta tuossa katus myöten juoksevat haisevat rännit! Henkeäni ahdistaa!“ — „Anna, Anna, elä niin valita! Muista, että täällä asuu ihmisiä, jotka eivät eläissään ole nähneet muuta kuin kivimuurejaan ja kuitenkin ovat onnellisia. Onhan ihminen varustettu sanomattoman rikkailla lahjoilla. Jos hän ei ympäriltään löydä ilon aihetta, niin tarkastakoon hän oman henkensä ja sydämensä aarteita. Silloin hän varmaankin löytää vihannoita, kevään kaltaisia kukkia, joiden kauneus ei ole katoavaa niinkuin kedon kukkaisten ja metsän puiden. Ja ystäväinsäkin sydämistä voi hän löytää samanlaista kauneutta. Eipä hänellä siis ole oikeutta niin suuriin valituksiin.“

„Niin, Liina, sinä voit filosofeerata, sillä sinun sydämesi ei enää ole kiintynyt kotimaasi kauneuteen ja rikkauteen. Kaipasit ja itkitpä sinäkin neljä vuotta sitte, kun ensimmäisen kerran tulit kaupunkiin, ja nimitit itseäsi lintu raukaksi, joka oli vapautensa menettänyt ja tuotu raikkaasta metsästä ahtaaseen häkkiin. Ja samoin kävi joka kerran, kun Juhannusluvan loputtua yhdessä tänne tulimme. Mutta mistä tulee nyt, että sinä siitä niin levollisesti voit minulle puhua? Elä yhtään punastu!“

„Armas Anna, sinä et muista, että neljä-vuotinen tottuminen jotakin vaikuttaa ja että sinäkin viime vuonna tulit tänne halukkaammin kuin ennen. Niinhän se on, että toisen viha nostaa toisenkin turmelusta ja toisen suru saattaa toista lohduttamaan.“

„Sinä taidat olla oikeassa, elä pane pahaksesi minun sanojani. Mutta minun täytyi tulla sinulle keventämään sydäntäni, sillä sinä yksin voit minua ymmärtää ja lohduttaa. Kaupungin lapsille ovat meidän ikävämme ja valituksemme kokonaan vieraita, eivätkä liikuta heidän sydämiään. Niin, Liina, heidän „Bauermädchen“insä (talonpoikaistyttärensä), jolla he tosin aina eivät meitä soimaa, vaan jota heidän käytöksensä kuitenkin osoittaa, tuntuu ikäänkuin kylmällä kädellä puristaisi kaikkia minun lämpimiä tunteitani. Ja sentähden koetankin kätkeä ne sydämeni syvyyteen. Siitä asti kuin kauppias St:n Alma pilkkasi minua vaalean tukkani tähden ja sanoi, että se muistuttaa isäni säätyä, on niinkuin pohjatuuli puhaltaisi saksalaisten puolelta minua vastaan. Jos edes koulussa olisi helppo, en panisi miksikään syrjäisiä pikkuasioita. Mutta omien ajatuksieni seassa pyörii aivoissani ymmärtämättömiä, vieraita sanoja, niin että pää höyryää. Enkä uskalla sanoa: neuvokaa minulle kuitenkin, mitä on tuo tai tämä sana kansan kielellä, että voisin paremmin ymmärtää opetusta ja ett'en tarvitsisi päätäni käyttää kuin kuollutta konetta! Jos näin puhuisin, olisi nauru valloillaan. Sinulle, Liina, on kaikki helpompaa, sillä sinä olet onneksesi saanut hyvän alkuopetuksen, jolloin sinulle lempeästi selitettiin ja käännettiin saksan sanat maan kielelle. Sinä olet aina käynyt kuin päivän valossa. Mutta minä, raukka, jouduin kaupungin nurkkakouluun, vanhan neidin luo. Saksankielinen lukukirja pantiin eteeni, minun kanssani puhuttiin saksaa, vaikk'en sitä yhtään ymmärtänyt. Päälle päätteeksi piti minun vielä tietää, että maan kieli on saksalaisille häpeäksi ja että jokainen väärä saksalainen sana minun suussani pani heidät nauramaan. — Tämä teki minut pitkän ajan kuluessa aivan mykäksi. Voi, en tahdo ajatellakaan ensimmäisiä vuosia kaupungissa! Ne olivat kauheammat kuin kuolema.

Siitä asti, kun sinä aloit minulle selittää asioita, joita en omin neuvoin ymmärtänyt, on minulla helpompi olla.“

„Näethän, Anna, että minäkin usein huokailen: Oi, miksi ei meidän äidinkielellämme opeteta, niinkuin saksalaisten lapsia opetetaan omalla kielellään, että meillekin kävisi oppiminen niin helpoksi kuin heille?“

„Mutta, armas Liina, mitä auttavat meidän valituksemme, sillä vaan rasitamme itseämme? Parempi on, kun lähdemme reippaalla mielellä kirjojemme ääreen. Minä opin ja tahdon kiusallakin elää muiden mukana ja vielä Liinan häissäkin tanssia!“

„Nythän sinä jälleen olet entinen, iloinen Anna.“

„No, olkoon niin. Mutta nyt hyvästi! Kirjat odottavat. Johan se päiväkin on laskeutumassa ja kuumuus vähenee. Hyvästi!“ Ja Anna lähti.

Anna oli valkeatukkainen, sinisilmäinen, viiden-toista vuotias, isänsä, myllärin ainoa lapsi. Isä häntä piti parempana ja kauniimpana kuninkaankin tytärtä.

Neljä vuotta sitten olimme yht'aikaa tulleet isoon tyttökouluun. Eräänä päivänä välitunnilla oli Anna löytänyt minut nurkasta salaa itkemässä, ja minä silloin avasin hänelle murheellisen sydämeni, kerroin lähdöstäni kodista ja kaikista rakkaista ihmisistä. Siitä asti olimme olleet ystäviä. Ja vielä suuremmaksi kävi ystävyys, kun olin häntä ruvennut koulutöissä auttamaan. Se vaan oli ikävää, ett'emme voineet asua samassa paikassa, sillä meidän vanhempamme eivät tahoneet toiseen paikkaan meitä muuttaa, koska saimme hyvän hoidon siinä, missä asuimme. Anna oli erään räätälin perheessä, jonka lapset myöskin kävivät koulua. Minä asuin vanhan leskirouvan luona, jolla oli kahdeksan lasta hoidossaan, saksalaisen kartanon omistajan, erään virkamiehen tyttäret, pienen kaupungin kaupпамiehen tytär ja minä.

Kun Anna oli lähtenyt, nojauduin uudestaan kartanon kylmää seinää vastaan ja muistelin menneitä aikoja.

Ynseästi oli johtajatar minut ensin kouluun tullessani ottanut vastaan. Jo ensimmäisenä päivänä, kun en osannut heti vastata hänen kysymyksiinsä, jota en ymmärtänyt, torui hän minua ja sanoi, että olin vaan otettu koetteeksi kouluun, mutta jos en ole ahkera ja kärkeä oppimaan, minut erotetaan pois. — „Onhan kaupungissa kyllä lapsia, jotka koulun täyttävät, eikä opettajain tarvitse itseään maalta tulleiden, tyhmien tyttöjen kanssa vaivata.“ Suurella pelolla olin siitä asti ruvennut niin ahkeraksi, ett'en olisi hetkeksikään loma-aikaa suonut itselleni, jos eivät toiset lapset ja vanha rouva olisi minua väkisin vetäneet pois kirjain äärestä.

Pian rupesivatkin opettajat minua kiittämään, ja puolen vuoden perästä olin ylimmäisenä luokalla. Siitä oli iloni sanomattoman suuri. Opettajat olivat nyt panneet minut esimerkiksi niille lapsille, jotka minua alati olivat ylenkatseella kohdelleet. Opettajat ja toverit olivat minussa herättäneet kunnianhimon, joka neljän vuoden kuluessa kiihoitti yhä uusiin ponnistuksiin.

Jansulle, joka Pietarista oli lähettänyt minulle monta kirjettä, kirjoitin usein kouluaiikani iloista ja suruista, ja hän vastasi aina ja moitti meidän koulun opetustapaa aivan hullunkuriseksi.

Minun asuintoverini eivät myöskään osoittaneet minkäänmoista ynseyttä kohtaani. He olivat kuulleet, että olin kasvatettu yhdessä herraskartanon tyttären kanssa ja että tämä oli ollut minun paras ystäväni. Ja kallis opettaja-neitikin oli minulle joskus kirjoittanut Saksasta.

Voi, heikot ihmislapset kaikki, kuinka petätte itseänne, kun luulette, että ihmisen korkea sääty ja ylhäinen asema tekevät hänet paremmaksi, ylhäisemmäksi

olenoksi! Ainoastaan oman itsensä henkisellä etevyydellä ja tapojen puhtaudella voi ihminen nostaa itsensä todelliseen arvoon ja kunniaan; mutta kovin se ihminen alentaa itsensä, joka toisen säädyn paisteesen itsensä verhoon, niin että hän siinä oman itsenäisyytensä kadottaa. Ja kuinka monta semmoista itsenäisyytensä kadottanutta ihmistä kulkee elämänsä päähän! Voi, kuinka paljo on Saksan komeuden loisteesen kadonnut Viron sisaria ja veljiä! No, sama se, minkätähden asuintoverini olivat minua kohdelleet niin, että kokonaan unhoitin heidän seurassaan erotuksen saksalaisten ja virolaisten lasten välillä ja neljän vuoden kuluessa olin heidän kanssaan elänyt monta iloista hetkeä.

Hauskat olivat myöskin lupa-ajat jouluna ja keällä kotona olleet; mutta nyt piti jälleen terveillä voimilla käydä työhön.

Niin, työhön! Voi, kuinka kauan minä tässä aikaani kulutan! Näin sanoen tempasin käden silmiltäni, jonka olin näitä ajatellessani siinä pitänyt, ja aioin mennä ovesta sisään, mutta — siinä seisoi edessäni Fredrika, paras, rakkain toverini, ja hänen vieressään hänen iso, pitkä veljensä. — „Liina, Liina, niin syvissä ajatuk-sissa, ett'et kuule meidän tuloamme, etkä minun veljeni tervehdystä! Mitä se merkitsee?“ huutaa Fredrika sormeaan pudistaen. — „Minä vaan ajattelin menneitä aikoja.“ — „Olkaa hyvä, neiti Liina, ja ottakaa ystävällisesti vastaan tämä ruusun kukkanen ja pistäkää rintaanne kuihtumaan“, lausui hänen veljensä ojentaen mulle kaunista ruusua. Otin sen kiittäen vastaan, pistin värisevin käsin rintaani ja lähdin heidän molempain kanssa sisään.

VI.

Lokakuun pimeät illat, sateet ja myrskyt ikävystyttävät jälleen ihmisten mieliä. Sentähden he koettavat olla toistensa läheisyydessä joko sisällä istuen tai tiellä käyden, ikäänkuin siten olisi enemmän rohkeutta ja voimia pimeyttä ja myrskyä vastaan. Myöskin meidän huoneiden nurkissa vinkui tuuli armottomasti eräänä iltana, jolloin meidän Fredrikan kanssa piti lähteä ranskalaiselle puhetunnille. Me olisimme sentähden mieluisammin jääneet rakkaan rouva G:n luo, joka istui sohvassa meidän keskellämme.

„Lapset, lapset, elkää olko noin velttoja“, sanoi vanhus, „mennähän teidän kuitenkin täytyy, mitä siis auttaa teidän estelemisenne, aikaa vaan siinä menetätte. Eikä minullakaan ole enää aikaa teidän luonanne istua, pitää mennä kyökkiin ja katsoa, että ruoka valmistuu siksi, kun tulette nälkäisinä tunniltanne.“

„Jos te, Fredrika ja Liina, ette uskalla mennä yksin, niin me tulemme teitä saattamaan“, sanoivat Julia ja Anette, jotka lukivat sohvapöydän ääressä, suuren lampun valossa.

„Kiitämme suuresti teidän hyvästä tahdostanne, mutta emmehän me niin jänismäisiä ole, ettemme uskalla mennä kahden kesken tuota vähäistä matkaa neiti B:n luo.“

Näin sanoen nousimme äkkiä ylös, kääriydyimme vaatteisiimme, liinat päähän ja hyvästi sanoen, menimme ovesta pihalle.

„Hiljaa, hiljaa, ettette lankea nenällenne!“ huusi rouva G. vielä eteisen ovelta meidän jälkeemme, kun me jo kadulla olimme.

„Kuule, Liina, torninkello lyö jo seitsemän, ei meillä ole enää liikoja aikoja.“

„Katso, Fredrika, kuka tuolla tulee lyhty kädessä?“

„Ai, Fredrik, tulitko sinä, hyvä poika, jälleen meitä vastaan?“ huusi Fredrika iloisella äänellä.

„No, kuinkas, mutta nyt myöhästyin, sillä tärkeä luku esti minua. Mutta takaisin ette saa mennä ilman minutta; voitte vielä pimeässä märillä kivillä kompassua ja langeta.“

„Kiitoksia paljo, Fredrik, hyvällä mielellä otamme sinut seuraamme“, sanoi Fredrika.

„Mutta miksi ei neiti Liina sano sanaakaan?“ kysyi Fredrik.

„Minä luulin, että Fredrikan puhe olisi kylläksi. Mutta nyt, Fredrika, ei meillä enää ole aikaa, sentähden kiirehtikäämme.“ Nyt nousimme ylös mataloita portaita myöten ja ovesta, jonka Fredrik meille aukasi, sisään.

Tunnin perästä seisoimme jälleen kolmen kesken portailla. Fredrikillä oli lyhty kädessä ja me kuljimme käsi kädessä hänen kummallakin puolellaan. Hiljaa eteenpäin astuessamme, tunsin minä hänen sydämensä sykkivän kättäni vasten ja — puna nousi minun poskiini. Koetin huomaamatta vetää kättäni pois, mutta turhaan, hän piti yhä lujemmin siitä kiinni.

„Minä puhun ja puhun ja te ette kumpainkaan vastaa, mitä se on? Oletteko suuttuneet minuun tai toisiinne“, nurisi Fredrika.

„Niin“, vastasi veli, „Liina neidin ylpeys on minua jälleen pahoittanut.“

„Sen minä heti arvasin, kun Liina sinun ensimmäiseen kysymykseesi vastasi niin kylmästi. Mutta, Liina, kuinka sinä voit olla minun hyvää veljeäni kohtaan noin jäykkä, vaikka sinä kaikille muille olet hyvä ja lempeä?“

„Ai, suokaa anteeksi, minä en ole tahtonut olla paha“, sain lausuneeksi ja olimme jo omassa eteisessä,

josta heti astuimme sisään. — Rakas huone, et sinä sisustuksen puolesta ollut rikas ja komea. Sinisen harmaalla värillä oli sinun neljä seinääsi maalatut. Vastapäätä ovea oli vanhuuttaan tutiseva sohva, jonka yläpuolella ripui pari jalkaa korkea peili tummanruskeiden puitteiden sisässä. Sohvan edessä seisoi neliskulmainen pöytä, jonka väriä ei vieras saanut nähdä, sillä se oli peitetty joko keltaisella tai punaisella liinalla. Kaksi ainoata akkunata oven oikean puoleisessa seinässä valaisi sinua ja laski päivän säteet sisään. Akkunain väliin oli asetettu huoneen kunniakalu, piano, mikä meitä joka päivä kiusasi jonkun tunnin, vaan myöskin joskus ilahdutti tanssinsävelillä. — Niin armas huone, vaikk'et tosin ollut rikkaasti sisustettu, olit sinä kuitenkin meille kaikille rakas sen hupaisen elämän tähden, jota siinä vietimme. Ja joskus tuntui, kuin olisi huonekin meitä rakastanut, sillä siitä huokui vastaan suloisempi ilma kuin muista huoneista. Vanhan rakkaan rouva G:n lempeästi valvova henki sen synnytti ja lepytti meitä vieraita lintuja vankeuteemme tyytymään. Mutta oli huoneella kuitenkin se vika, että se tanssimiseen oli liian ahdas, ja mielellään olisivat meidän tanssijamme tahtoneet sitä laajentaa, kun heillä vaan olisi ollut voimia siihen.

Tänäkin lokakuun iltana, kun kolmenkesken huoneeseen astuimme, tuntui kuin olisi minun pitänyt sytleillä siellä kaikkia esineitä ja sanoa, kuinka rakkaat ne olivat, mutta siihen ei ollut aikaa. Rouva G. tervehti meitä viereisen ruokahuoneen kynnyksellä ja kutsui ystävällisesti meitä illallispöytään, joka tuoleineen täytti melkein koko huoneen. Porsaspaisti höyrysi jo pöydällä ja rouva G. sanoi Fredrikille: „Tiedänhän, että te mielellänne syötte porsaspaistia, ja iloitsen, että satuitte juuri tänä iltana tulemaan meille.“

Fredrik ei enää vastustanut ja istui meidän kanssamme pöytään. Mutta — minkätähden istui tuo vei-

tikka väkisten sille tuolille, joka oli minun istuimeni vieressä? Panihan rouva G. toisen istuimen itsensä luo hänen varalleen. Voi, nythän katosi minulta ruokahalu, sillä en tiennyt, kuinka paljo panisin lautaselteni, kuinka pitäisin kättäni ja minne katsoisin, kun hän niin likellä yhä silmäili minua. Kuinka ihmeelliset tunteet hänen läheisyytensä herättivät minun sydämesiäni, milloin olin surullinen, milloin ylpeä ja iloinen siitä, että hän juuri minun vieressäni istui; milloin taas kainostelin toisia, jotka joka kerran katsoivat minua veitikkamaisilla silmäyksillä ja nauroivat niin salaperäisesti. Oi, olisin halukkaasti jättänyt kaiken tuon, mikä minua pöydässä kiusasi, ja mennyt kotiin omaisteni luo, mutta kuitenkin värisi sydämeni, kun pelkäsin, että Fredrik heti syömisen jälkeen lähtisi pois, eikä istuisi isossa huoneessa meidän seurassamme, ja toivoin sentähden salaa, että ruoka-aika edes kestäisi hyvin kauan. Tänä iltana oli vielä Fredrik niin puheli-jaalla tuulella, että pelkäsin häntä jälleen ylpeydelläni loukkaavani, josta hän äsken oli syyttänyt minua. Tästäkään en ollut oikein rauhallisella mielellä, vaikk'en sitä millään muotoa tahtonut näyttää. Onneksi johtivat Elise ja Olga, meidän nuorimmat toverimme, puheen Martin päivään ja koskettelivat asiaa, joka jo kauan oli ollut minun sydämelläni.

„Ai niin“, kysyi Fredrik toisten puhujain joukossa, „sitähän minun piti kysyä rouva G:ltä — lasketeko tänäkin vuonna pyhät Martit sisään?“

„Eipä minulla juuri ole halua siihen“, vastasi rouva G. ja me kuuntelimme kaikki korvat pystyssä.

„Mutta, miksi niin?“ kysyi jälleen Fredrik; „pa-
hoittivatko sitten viimevuotiset Martit teidän mieltänne?“

„Eivät suinkaan“, vastasi rouva G., „mutta minun tyttöni tanssivat taas liian paljo ja voivat siitä sairastua.“

„Voi, rakas, kulta rouva G.!“ rupesimme me

kaikki kuin yhdestä suusta pyytämään, „me emme tanssi yhtään enempää kuin mitä te sallitte. Antakaa vaan Marttien tulla sisään!“

„No, no, koetti hän meitä rauhoittaa, „onhan sinne vielä aikaa ja minä saan sitä asiaa vielä ajatella.“

„Mutta, rouva G.“, sanoi jälleen Fredrik, „voitko niin kauan kiusata lapsianne epätiedossa? Olettehan te aina niin lempeä ja kuuntelette rukouksia; ilahduttakaa meitä nytkin lupauksellanne.“

„Niin, niin, rakas rouva G., tehkää se“, lisäämme Fredrikin puheeseen.

„No, kuka teitä saattaa vastustaa, te tulette lopuksi aina voitolle, käyköön siis minunkin puolestani teidän toivonne mukaan.“

„Kiitoksia, kiitoksia, kiitoksia!“ kaikui yhdeksästä raikkaasta suusta, ja koska iltanen oli lopetettu, siirrettiin tuolit jyristen syrjään ja kahdeksan paria kättä taivoitti vanhuksen käsiä, joita tahtoivat suudella.

„Nyt riittää, te vallattomat, mitä elämää pidätte! Tämä meteli kuuluu varmaankin kauaksi kadulle“, huusi hän hengästyneenä. — Sen jälkeen kävimme hiljaisemmiksi; Fredrik kiitti rouva G:tä vielä kerran kaikesta, lausui hyvästi ja lähti pois.

Tuossa meidän pienessä ruokahuoneessamme oli yksi ainoa akkuna, mutta kolme ovea, joista yksi vei isoon huoneeseen, toinen kyökkiin ja kolmas makuukamariin, joka oli hyvin täysi, kun sinne tehtiin kuudelle lapselle ja rouvalle itselleen vuoteet. Kahden lapsen täytyi vuorotellen maata suuressa huoneessa, jonne joka ilta kannettiin vuoteet sisään ja aamulla jälleen pois. Päivällä olivat kaikki vuoteet makuukamarissa, kahdessa suuressa sängyssä ja kahdella lapsella oli siellä tilaa tehdä koulutyötään akkunan ääressä. Toiset jakaantuivat suureen huoneeseen ja ruokakamariin, ja siten ei jäänyt rouvalle itselleen yhtään levollista paikkaa, mutta ei hän sittekään osoittanut, että olimme hänelle vaivaksi.

„Voi, jos Martin päivät oikein pian tulisivat“, näin huokasimme joka päivä. Mutta koulua käydessä kului aika niin pian, ett'emme huomanneetkaan, ennenkun Martin päivä oli käsissä.

Aurinko oli jo laskeutunut, hämärä peitti kaikki esineet ulkona ja huoneessa; ihmisten silmät eivät voineet enää eroittaa mitään ympärillään ja ajatus kääntyi siten sydämen asioita aprikoimaan. Vanhassa, tutisevassa sohvassa istui viisi meistä toinen toistemme ympäriltä pitäen kiinni ja kolme heidän jalkainsa juuressa lattialla, painoivat päänsä meidän syliimme. Rouva G. hääräili vielä kyökissä.

„Ai, Anette, sanoppas todella, etkö olisi iloinen, jos Georg Z. myöskin tulisi Marttina ja tanssisi oikein paljo situn kanssasi niinkuin viimein rouva G:n syntymäpäivänä?“ alkoi Julia veitikka, kun juuri olimme puhuneet viime Martinpäivistä.

„Ei tiedä, iloitsisinko minä siitä enemmän kuin sinä Frans H:n tulemisesta. Frans ei ole mikään ylenkatsottava nuorukainen, eikä varsinkaan silloin, kun hän tulisilla silmäyksillä tähystää sinun punaisia poskiäsi“, vastasi Anette, ja heleä nauru kaikui huoneessa.

„Naurakaa vaan“, sanoi jälleen Julia, „kyllä minäkin pidän silmällä, kuinka Brenner Fredrikan kanssa liehuu pitkin lattiaa, niinkuin kantaisivat nuo tukevat käsivarret häntä tuulen siivillä. Ja huomaan senkin, ettei Fredrik tanssi muiden kuin Liinan kanssa.“

„Voi, minua olette te liian paljo pilkanneet“, vastasin minä äreästi, „sentähden en aio tanssia tänä iltana askeltakaan, vaan soitan kaiken aikaa.“

Ja ennenkuin minulle kukaan ehti vastata, astui rouva G. huoneesen, käski meidän sytyttää kynttilät, sillä Tiina, meidän palvelijamme, oli mennyt sulkemaan akkunanluukut.

Heti nousimme ylös, ja pian olivat kynttilät palamassa, kaksi pöydällä ja kaksi pianolla valaisi

tänä iltana huonetta. Nyt kutsui Matilda, meidän „omenamme“, niinkuin häntä punasten poskiensa tähden nimitimme, Alicea, pitkää, hoikkaa, seitsemäntoista vuotista neitoa, kanssaan tanssimaan. „Tule, opimme pian vielä hiukan masurkkua, ettei meidän tarvitse hävetä huonoa tanssiamme!“ Ja he tarttuivat toisiinsa kiinni ja hyppäsivät niin iloisesti pitkin lattiaa, että toiset, sen nähtyään, eivät voineet jäädä seisomaan, vaan lähtivät parittain heidän jälkeensä. Pöly nousi helmojen liehuessa joka puolella ylös ja nauru ja sanatulva oli kohta niin suuri, että rouva G:n täytyi jälleen rientää kyökistä sisään. „Voi, te vallattomat lapset“, torui hän, „minkälaista pölyä ja epäjärjestystä taas teette täällä! Ottakaa käsityönne ja istukaa hiljaa ja odottakaa kauniisti Martteja; saattehan sitte kyllin tanssia ja hypätä!“

„Voi, kulta, rakas rouva G.!“ pyydämme me, „me olemme kyllä hiljaa, mutta työtä emme voi tehdä; me särkisimme kaikki neulat ja sormistimet ja huomenna pitäisi hankkia uusia.“

„No, tulkaa sitte ja kattakaa pöytä, että me pian syömme ja ajoissa, ennen Marttien tuloa, saamme kaikki paikoilleen.“

Tämä kaikki tuli tehdyksi ja vielä pöly joka paikasta pyyhityksi, ennenkun rupesimme kuulemaan askeleita pihasta ja eteisestä, yskimistä ja supinaa. Sykkiivin sydämin silmäilimme kaikki oveen päin, josta vihdoin tuli sisään suuri jono monen värisissä omituisissa vaatteissa olevia ihmisiä. Minä tuskin ehdin joka Marttia katsoakaan, ennenkun asetuin pianon ääreen ja annoin nyt iloisen polkan kaikua huoneen täydeltä. Ja uhkeiden turkkilaisten, komeasti vaatetettujen mustalaisten, sini- ja punaviittaisten ritarien kainaloissa lensivät ja hyppivät minun iloiset toverini ympäri huonetta. Polkan perästä soitin valssia, sitten masurkkua, huomaamatta, että rosvopäälliköksi puettu Martti jo

monta kertaa oli kumartunut minun puoleeni ja että Fredrika ja moni muu oli kuiskuttanut minun korvaani, ett'en tekisi kiusaa, vaan laskisin heitä soittamaan. Vihdoin tuli rouva G. ja kysyi, mihin minun tanssihaluni nyt oli jäänyt, koska yhä pysyttelin soittajana. Ja hänen luonaan oli heti Fredrika, työnsi minut väkisten tuoilta, istui minun sijaani ja alkoi soittaa. Samassa seisoj jälleen tuo suuri, solakka rosvo-päällikkö tulisine silmineen minun edessäni ja pyysi tanssimaan. Hänen tanssimistapansa, hänen kädestä kiinni ottamisensa, vieläpä äänensäkin osoittivat minulle heti, kenen kanssa tanssin. Kun hän oli heittänyt minut, seisoj Julia heti vieressäni ja kuiskasi, kuinka hän paikalla tiesi, kuka tuo uhkea rosvo-päällikkö oli, että hän oli nähnyt, kuinka hän vähän väliä oli käynyt minulle kumartamassa, eikä ollut ennen ruvennut tanssimaan, kuin sai minut. Mutta minulla ei ollut aikaa vastata hänelle, sillä tuossa seisoj sininen ritari edessäni ja pyysi minua tanssimaan. Hänen jälkeensä tuli jälleen Fredrik, sitte joku toinen, sitte taas hän j. n. e., jotta viimein olin niin väsynyt, että täytyi mennä hiukan lepäämään toiseen huoneeseen. Painaen polttavia poskiani kylmää akkunaruutua vastaan, pidin molempia käsiäni sykkivän sydämeni kohdalla. „Oi miksi, ajattelin, miksi Fredrik, josta kaikki tytöt sanovat, että hän on sanomattoman ylpeä, niin ettei hän aina kadulla heitä tervehdäkään, alati minun kanssani seurustele, niinkuin ei olisi toisia huoneessa ensinkään? Olenhan rouva G:n lapsista, näiden ihmisten mielestä, kaikkein halvin, tyhmä talonpojantyttö. Kuinka voin nyt hänen mielestään olla kaikista paras? Tahtoisiimpä elää hänen kanssansa kuolemaan asti! Mutta voisiko hän olla onnellinen minun kanssani? Surua en tahtoisi hänelle tuottaa — mitä sitten teen? Minä rakastan, minä rakastan häntä suuresti! Mutta eihän se ole mikään synti. Olenhan vielä lapsi ja rakastan jo

miestä. Jumala, anna minulle anteeksi. Minä tahdon ruveta hallitsemaan sydäntäni enkä päästä sinne tyhmiä ajatuksia. Ei ihmisten eikä Fredrikinkään pidä saada tietää, minkälainen huikentelevainen tyttö olen.“ Näin ajatellen lähdin jälleen huoneeseen, jossa me vielä hetken aikaa tanssimme.

Kun Martit olivat menneet, kiitimme rouva G:tä tästä iloisesta illasta, istuimme hänen kanssaan vielä tunnin ylhäällä ja puhuimme äskeisestä huvista, mikä minkin mieleistä oli ollut, ja sitten lähdimme levolle.

Toiset nukkuivat heti, mutta minun korvissani kaikui Fredrikin: „hyvää yötä, rakas Liina!“ niin selvään, että uni katosi pitkäksi aikaa silmistäni.

Rouva G. ei kieltänyt lastensa veljiä ja heidän ystäviään käymästä meidän luonamme vieraina. Sen kyllä nuorukaiset muistivatkin ja kävivät sangen usein meillä. Fredrik tuli melkein joka päivä tervehtimään sisartaan, jonka kanssa hänellä alati oli jotain puhumista. Rouva kutsui heitä joskus myöskin kaikkia yht'aikaa vieraiksi ja antoi meidän tanssia ja leikkiä, pitäen itse meitä silmällä. Kaikesta tästä me häntä rakastimme ja koitimme halukkaasti seurata hänen neuvojan ja opetuksiaan.

VII.

Muutamia viikkoja Martinpäivän jälkeen istuin iltahämärässä Annan luona hänen pienessä kamarissaan. Hän piti kädestäni kiinni ja kertoi minulle milloin iloisella, milloin surullisella äänellä isänsä viimeisen kirjeen sisältöä.

„Minun mieleni on kyllä sanomattoman hyvä siitä, että vanhempani ottavat minut pois tästä piinapaikasta;

mutta surulla ajattelen sitä, että pitää sinusta, Liina, erota. Tee sentähden minulle edes se ilo, että tulet jouluksi meidän luoksemme. Niin todella, vanhempani ja minä koetamme kohdella sinua niin, ettei sinun ole siellä paha olla.“

„Voi, Anna, tiedänhän, että minun teillä olisi hyvä olla, ja suuresti haluan lähteä yhdessä sinne sinun kanssasi, mutta minun täytyy pyytää lupaa vanhemmillani, ennenkun voin tulla.“

„Pyydä sitte pian, että saan vanhemmilleni ajoissa antaa tietoja sinun tulostasi.“

Sen teinkin ja viikkoa ennen suuria pyhiä, kun tutkinnon ilot ja surut olivat ohitse, lopetettiin koulu ja Anna heitti opettajat ja oppilaat hyvästi. Sitte nousimme lämpimillä peitteillä ja tyynyillä varustettuun rekeen. Kaksi rotevaa, punaista hevosta, joita ohjasi tuttava ajaja, veivät meitä melkein tuulen nopeudella pois kaupungin kivimuurien ja vallein sisäpuolelta.

„Oi, kuinka raikas on täällä tuuli, kuinka keveästi nousee rintani, kuinka säteilee valkea lumivaippa tuossa!“ lausui Anna ensimmäisellä lakeudella ja vielä suuremmaksi kävi meidän molempain ilo, kun metsä hopean härmäisessä puvussa otti meitä vastaan. Tuossa muodosti kaksi tien poikki kaarentuvaa puuta meille kunniaportin, jossa auringon valaisemana säteili monen värisiä jäähelmiä. Tuossa jälleen iso kuusi, kuin joku kalevanpoika, levitti tukevia oksiaan ikäänkuin suo-jellakseen pienempiä puita, tuossa puunkanto, joka pisti sammaltunutta päätään lumivaipan alta ja tuossa pieniä jäniksen tai linnun jälkiä tien vieressä. Oi, kuinka kaunista, kuinka rakasta kaikki on, huusimme usein sydämen pohjasta ja kyyneleet nousivat väkisten silmiin. Mutta aikaa myöten kävi ihastuksemme tyyntemmäksi, että saimme aikaa puhelemiseen. Kuinka iloisesti kertoi Anna kaikesta hauskuudesta, jota hän toivoi saavansa nauttia joulunpyhinä, ja kuinka kau-

niisti kukoistivat ruusut hänen poskillaan, vaikka ne usein kaupungissa olivat hyvin vaaleat.

Neljän tunnin perästä tulimme puolenpäivän aikana Annan kotiin, jossa hänen vanhempansa ottivat meitä vastaan hyvin iloisesti ja ystävällisesti. Nämä vanhemmat olivat terveiden-, hyvännäköisiä ihmisiä, joista saattoi nähdä, että puute oli heille tuntematon asia. Myöskin heidän huoneensa, jotka olivat saksalaiseen tapaan rakennetut ja sisustetut sekä puhtaina pidetyt, todistivat, että rikkaus ja sopu vallitsivat tämän katon alla.

„Sano, Anna“, lausui isä heti tervehtimisen jälkeen, „mikä sinulta puuttuu meidän luonamme? Enkö voi antaa sinulle kaikkea, mitä sydämesi haluaa? Minäkätähden pitäisi minun sitten sallia, että ainoata lastani kiusataan kaupungissa ja että hänen parhaimpia sydämensä tunteita halveksitaan? Hyi, häpeä heille, kun voivat ylenkatsoa kunniallisen ihmisen lasta hänen säätynsä tähden! Niinkuin itse olisivat kasvaneet toisesta kansasta ja suvusta. Mutta sehän se on häpeä, että noilla kaikkein ylpeimmillä porvareilla on sukulaisia meidän talonpoikain joukossa. Sinun ylpeä räätälimestarisikin, sentähden, että hän solkkaa saksankieltä, pitää omia lapsiaan paljoa korkeampiarvoisena kuin sinua. Tämän mestarin tädinpoika kävi vielä eilispäivänä pyytämässä, että ottaisin hänet mylläripojaksi, mutta hänen ylpeän enonsa tähden en huolinut hänestä.“

„Hyvä isä“, rauhoitti häntä Anna, „minä olen siellä saanut hyvän hoidon, meidän pitää sentähden olla heille kiitollisia.“

„Mitä kiitollisia! Se heidän tuli tehdä minun rahani tähden!“ ärjäsi hän vastaan.

„He olivat muuten aina hyviä minua kohtaan; silloin vaan, kun heille tuli vieraita, nauroivat he salaa minun talonpoikaista käytöstäni. Mutta sen olen heille

kaikki antanut anteeksi ja tee sinä, isä, samoin, ettei katkera mieli häiritse meidän iloamme.“

„Lapsi hyvä“, sanoi isä, tyttärensä päätä silittäen, „sinun tähtesi tahdon panna lukon suuni eteen, etteivät ajatukseni pääse siitä pihalle.“ Ja nyt vallitsi jälleen rauha ja ilo meidän keskellämme ja toivo tulevasta, paremmista päivistä väikkyi henkemme silmäin edessä.

Niin, hyvät päivät oli meillä! Huoneet, kellarit, aitat ja myllyn nurkat kävimme ensin katsomassa, sillä Anna tahtoi kaikkea tervehtää. Kaikki kaapit ja astiat, joissa jotakin hyvää löytyi, avasi Annan äiti meille. Kun läksimme ulos, valjastutti isä meille hevosen ja ajoimme metsätietä myöten Annan tuttavien tervehtimään, taikka läksimme muuten jaloittelemaan. Ilmat olivat kauniit ja parahiksi kylmät.

Vihdoin oli minun lupa-aikani loppunut ja minun piti jälleen lähteä kaupunkiin. Ikävällä erosivat Anna ja hänen vanhempansa minusta, jota olivat, niinkuin itse vakuuttivat, ruvenneet rakastamaan kuin omaa lastansa. Ilmakaan ei ollut enää niin kaunis, taivas oli pilvessä ja tuuli tuiskutti lunta, ettei matkasta nyt ollut iloa. Illalla saavuin kaupunkiin, jossa asuintoverini, jotka jo ennen olivat vanhempainsa luota sinne ehtineet, jo olivat minua odottaneet.

VIII.

Ensimmäinen asia, jonka Fredrika minulle kertoi, oli se, että hänen veljensä oli tullut ylioppilaaksi. Tätä sanomaa olin odottanut, sillä tiesin, että hänen piti mennä Tarttoon tutkintoa suorittamaan. Hän oli meille toisinaan puhunut siitä ja pyytänyt minua, että toivot-

taisin sydämestäni onnea hänen työllensä, sillä jota nopeammin hän pääsisi Tarttoon, sitä pikemmin voisi hän perustaa oman kodin. Tätä sanoessaan katsoi hän minuun niin rukoilevaisesti, että se tunkeutui sydämeni pohjaan. Kaikki tämä muistui taas mieleeni ja ilo, mutta myös ihmeellinen pelko värisytti sydäntäni. — Oi, etten tuosta pelosta milloinkaan pääse, ajattelin. Mutta — Jansun näkö ei pitkään, pitkään aikaan ollut niin selvänä kuvastunut mieleeni kuin nyt. Näin hänen haamunsa meidän erotessamme ja muistin, kuinka suuresti häntä sen jälkeen olin ikävöinyt. Kävin yhä rauhattommaksi ja surullisemmaksi.

„No, Liina, oliko sinulla vieraissa niin paha olla, vai etkö tahtonut enää tulla meidän joukkoomme, koska olet noin totinen?“ kysyivät toverit.

„Ei suinkaan, mutta olen matkasta ja tuiskusta väsynyt. Kun saan levätä, olen jälleen teidän vallaton Liinanne“, vastasin heille. Päätin jälleen varjella sydäntäni kaikellisilta turhanpäiväisiltä tunteilta. Sillä koulutyöthän vaan piti olla ripille pääsemättömän lapsen mielessä.

Seuraavana päivänä alkoi koulu ja uusilla voimilla, uudella innolla ryhdyin työhöni ja koitin vangita ajatukseni kirjoihin kiinni, enkä päästänyt niitä muihin asioihin eksymään, en eteen enkä taaksepäin. — Mutta hämärissä, jolloin Fredrik tavallisesti oli tullut sisarensa luona käymään ja kun me läksimme ranskan kielen tuntiin, en voinut olla muistelematta häntä ja hänen sanojansa, jotka olivat soineet niin suloisesti korvissani.

Päälle päätteeksi kirjoitti hän pian sisarelleen ja lähetti minulle tuhansia terveisiä ja pyysi, että edelleenkin toivottaisin hänelle onnea, sillä tähänkin asti oli onnentoivotukseni auttaneet häntä tutkintonsa suorittamisessa. Kaksi kaunista tytön kuvaa, Liinan ja Fredrikan, ovat alati hänen silmäinsä edessä, oli hän kirjoittanut lopuksi.

„Liina, lähetä tuolle raukalle, jonka pitää olla meistä niin kaukana, oikein sydämellisiä terveisiä“, pyysi Fredrika, kun kirjoitti hänelle vastaan. — Ja minä lähetin paljo terveisiä. — Mutta ensimmäisen kirjeen jälkeen tuli pian toinen, toisen jälkeen kolmas, ja Fredrika sai minun itse kirjoittamaan terveiseni hänelle. Seuraava kirje sisälsi tulisia kiitoksia, kirjoitettuna erityiselle paperille minua varten, ja niin edistyi asia, että viimein kirjoitimme, Fredrikan kirjeiden sisässä, pitkät kirjeet toisillemme, jotka Fredrikin puolelta toivat yhä useampia lemmenvakuutuksia.

Kaikki minun vahvat päätökseni raukesivat tyhjäin ja sydämeni oli kohta täynnä onnea ja suloista tunnetta, kuin olisi kevät siinä koittanut. Loistihan luontokin nyt kevätpuvussaan ja nosti sydämeni keväimen vielä suurempaan eloon. Leivo, joka sinisen taivaan korkeudessa liverteli lauluaan, kukat, jotka hymyillen katselivat kuvaisiaan kastepisaroiissa, perhoset, kuin elävät kukkaset liitelivät ilmassa toinen toistaan takaa ajaen, kaikki tämä kauneus enensi sydämessäni rakkauden tulta Fredrikiä kohtaan. En tuntenut itseäni enää, niin toisenlaiseksi olin muuttunut. Oppiminen ei ollut enää niin halukasta kuin ennen, tovereini seura ei enää niin rakas. Mieluisimmin olisin istunut yöt päivät ruohoisella vallilla, puun alla yksin ja — häntä ajatellut.

Heti joulun jälkeen oli äitini käynyt minua katsomassa ja nyt oli isä tullut kaupunkiin. Siten olivat he ennenkin aina väliin käyneet minua tervehtimässä. Ensimmäisinä vuosina oli iloni suuri heidän tulostaan, mutta — aikaa myöten tunkeutui vieras tunne puhtaasen ilooni ja minun puheeni heidän kanssaan ei tahtonut enää toisten kuullen sujua, niinkuin se ennen oli sydämestä suuhun vierinyt. „Pitäähän minun puhua heidän kanssaan tuota halpaa maan kieltä, jota kaikki kaupunkilaiset ylenkatsovat. Puhuvathan kaikkein mui-

den lasten vanhemmat kunnioitettua saksaa ja minä olen sentähden varmaankin heidän silmissään halvempi kuin muut.“ Näin ajattelin itsekseni ja se teki minut yhä rauhattommaksi. „Voih, paha lapsi, minkälainen olen; häpeän rakkaita vanhempiani, jotka ovat aina olleet minulle niin hyviä.“ Näin soimasi omatuntoni yhä kovemmin, mutta kuitenkin ei iloni ollut niin suuri, kun Fredrikan kanssa palasin vallilta ja tervehdin isääni, joka oli rouva G:n luona minua odottamassa.

„No, Liina, kuinka on, vieläkö tahdot tulla koto-seutuasi katsomaan, vai etkö sitä enää muistakaan? Ethän ole niin pitkään aikaan käynyt kotona, että pian unhotat meidät kokonaan“, sanoi hän, hiukan nuhdellen.

„Ai, pappu, oletko tullut minua hakemaan?“

„No, kuinkas?“

„Sitten lähdemme heti, heti!“ kiiruhdin minä.

„Mutta, Liina“, sanoi Fredrika saksaksi, „pyydä nyt isältäsi, että saat tulla juhannuksen aikaan pariaksi viikoksi minun luokseni, sittehän tiedämme jo ajoissa, kuinka tuumamme toteutuu.“

„Sen saan vasta kotona tietää, sillä mammalla on pääsana tässä asiassa“, vastasin hänelle, mutta silloin en puhunut totta, sillä oikeastaan en tahtonut Fredrikan kuullen puhua paljoa isäni kanssa.

Kotiin tultuani en voinut pieniä siskojani kyllikseni hyväillä ja suudella. Kuinka suuriksi he olivat kasvaneet. Ja kuinka hupaista oli minusta, kun he jo niin sievästi puhuvat saksaa. Heillä oli jo vuoden ajan ollut saksalainen neiti opettajana, joka myöskin auttoi äitiä ompelu- ja taloustöissä. Äidin talous olikin käynyt suuremmaksi, kun isä rouvan pois-lähdön jälkeen oli ottanut koko talonhoidon huostaansa.

Vanhin sisar minun jälkeeni oli yhdeksän vuotias. Neljä lasta oli hänen ja minun väliltäni kuollut. Toinen sisar oli kahdeksan vanha, kaksi veljeä, kuuden

ja viiden vuotiset. Vanhemmat toivoivat, että minusta tulisi näiden neljän opettaja, sentähden antoivat he minun niin kauan käydä kaupunginkoulua.

Rouva ja opettajaneiti olivat myöskin jo viime syksystä asti kotona. Hilda oli jäänyt Saksaan kouluun. Minun piti mennä heitä tervehtimään, jonka teinkin suurella ilolla. — Sepänkin väkeä kävin katsomassa. Mutta minun sydämeni ei voinut siellä olla levollinen. Seppä antoi vielä mulle kirjeen Jansulta, jonka tämä oli isänsä kautta lähettänyt, jotta se tulisi oikein perille. Sillä hän pelkäsi, etten olisi saanut hänen kahta viimeistä kirjettään, koska en ollut niihin mitään vastannut.

„Oi, olenhan minä saanut kirjeet, mutta ei ole ollut aikaa niihin vastata“, sopersin punaisena. „Nyt on minulla paljon enemmän työtä koulussa kuin ennen.“ Mutta isä ei näyttänyt siihen vastaukseen tyytyvän, sillä hän ei sanallakaan puoltanut lauseitani, vaan huokasi hiljaan, katsoen minuun: „Liina“, lausui hän vihdoin, „sinä olet käynyt oikein isoksi ja kauniiksi. Jos Jansu, joka nyt myöskin on mies, näkisi arvaamatta sinut jos-sakin, hän tuskin sinua enää tuntisi. Vai mitä sinä arvelet?“

„Voi, isä, kuinka taidat noin puhua! Jansu ja minä tunnemme aina toisemme, vaikka kuinka olisimme muuttuneet“, sanoin minä.

„Luuletko niin, no, sehän on hyvä“, vastasi hän pitkäväteisesti. Minulla ei ollut enää aikaa, heitin hyvästi ja lähdin jälleen kotiin. Siellä avasin Jansun kirjeen ja luin:

„Rakas Liina!

Nyt olet sinä varmaankin kokonaan muuttunut saksalaiseksi, koska et enää tahdo mitään tietää virolaisista. Isä on kirjoittanut, ettet ole kotonasi käynyt pian kymmeneen kuukauteen, ja minut olet kaiketi kokonaan unohtanut. Vai etkö ole saanut minun kahta

kirjettäni, joista toisen lähetin jo ennen joulua, toisen maaliskuussa? Mutta ovathan kirjeeni aina ennen perille tulleet. Vai oletko viime aikoina saanut postikonttoorissa jonkun hyvän ystävän, joka kadehtii sinun ystäväsi Pietarissa ja pistää taskuunsa hänen kirjeensä, ennenkuin tuo ne sinulle? — Mutta leikki pois, voihan niinkin olla, että Liina tahtoo unhoittaa lapsuuden ystävänsä, ja silloin ei tee mieleni leikkiä laskea, vaan tuottaa se minulle suurta surua. Jospa vaan enoni laskisi minut muutamaksi viikoksi luotaan pois, niin olisin jo aikoja tullut sinua tervehtimään, nähdäkseni ystäväni silmistä, loistaako niistä vielä vastaani sama sydämellinen uskollisuus kuin ennen. — Mutta nyt pitää minun, raukan, odottaa ja odottaa, niin että sydämeni on pakahtua, kunnes ystäväni vihdoin sattuu sille tuulelle, että hän minua tahtoo ihastuttaa rakkaalla kirjeellään. Oi, Liina, elä vaivaa itseäsi kaikellaisilla pahoilla ajatuksilla, vaan selitä pian, mikä sinun vaitiolemiseesi on syynä.

Sinun aina uskollinen
Jansusi.“

Rakas, hyvä Jansuni! lausuin itsekseni kirjeen luettuani, suudellen hänen nimeänsä. Minä rakastan sinua kuin olisit todellinen veljeni, ja sydämeni kävisi varmaankin kevyemmäksi, jos voisni niinkuin lapsena uskoa sinulle kaikki, kaikki, mikä sen täyttää! — Enkö siis enää ole lapsi? Sitä en usko, sillä vaikk'en ole vielä ripillä käynyt, tuntuu kuitenkin, kuin olisin viime aikoina tullut täysikasvaneeksi.

Minulla ei ollut kotona paljo aikaa vaipua ajatuksiini, pistin kirjeen taskuuni ja läksin pienten veljeini ja sisarteni kanssa heidän leikkipaikkojaan katsomaan.

Nopeaan kuin ajatus, joka lentää aivojen läpi, olivat ne pari päivää kotona kuluneet. Viimeisenä pyhänä vei poika minut jälleen kaupunkiin ja minä sain vanhemmiltani luvan mennä Fredrikan vieraaksi.

Ne kolme viikkoa, jotka vielä olivat jäljellä juhannukseen, kuuluivat sanomattoman pian. Olihan näinä viimeisinä aikoina, jolloin puolen vuoden luvut olivat kerrottavat, niin paljo koulutöitä, etteivät päivän tunnit tahtoneet riittää. Kuinka olisi minulla ollut aikaa vielä kirjoittaa Jansulle? — „Mutta kun tulen Fredrikan luota takaisin, kirjoitan hänelle pitkän kirjeen, joka hänet jälleen sovittaa minun kanssani“, lohdutin tuntoani, joka yhä enemmän rupesi minua soimaamaan. Sitte läksin Fredrikan kanssa matkalle.

Minulla ei ollut ensin ollenkaan halua sinne, mutta hän oli kertonut minulle kaikki hauskuudet, joita saisimme hänen vanhempainsa luona nauttia, niin että vihdoin hyvin iloisesti suostuin hänen pyyntöönsä. Fredrikin tähden, joka myös nyt oli tullut kotiin, olisin ennen jäänyt pois, vaikka tosin oli mielestäni sangen hupaista tavata häntä niin pitkän ajan perästä. Eikä minulla nytkään ollut voimia vastustaa tätä tunnetta.

Ilmeellistä! Ennen olin aina selvään tiennyt, mitä tahdoin ja mitä piti tekemän, mutta siitä asti, kun Fredrik oli lempeni herättänyt, tuntui alati, kuin olisin ollut kahden vastaisesti lainehtivan veden välillä. Mutta ne laineet, jotka tulivat Fredrikin puolelta, olivat hyvien päätöksieni vihollisia, sillä ne aina surmasivat nämä viimeksimainitut.

Ei milloinkaan tarvitse tyttö äitinsä ystävyyttä niinkuin silloin, kun hän rupeaa miestä rakastamaan. Ilman äidin ystävyyttä on rakastava tyttö kuin heikko kukkanen, joka ei tukeetta voi vastustaa tuulta, vaan murtuu väkisten. Sentähden on äidin välttämätön velvollisuus, että hän koettaa saavuttaa lastensa ystävyuden, jotta he äidilleen voivat peittelemättä uskoa sydämensä salaisuudet. Meidän hyvällä, rakkaalla äidillämme ei ollut suuren talouden tähden aikaa pitää ystävyyttä lastensa kanssa ja kuulla heidän juttujaan.

Fredrikan kotiin oli pitkä matka. Meidän täytyi

olla yötä eräässä ravintolassa tien vieressä ja olimme vasta seuraavana iltana perillä. Jota lähemmäksi me jouduimme, sitä kovemmin alkoi sydämeni sykkiä. Monta kertaa toivoin itsekseni, että olisin jäänyt kotiin, ja ihmeen raskaalta tuntui sydämeni. Se varmaan aavisti, mitkä nuolet sen läpi piti käymän.

Meillä oli vielä matkaa seitsemän kahdeksan virstaa, niin äkkiä huusi Fredrika iloisesti: „Katso kuitenkin, Liina, kuka tuolla tulee! Arvasinhan minä, että hän tulee vastaamme, mutta näin kauaksi en voinut toivoa. Hyvää iltaa, Fredrik, hyvää iltaa! Kuinka olet, hassu poika, tullut vastaan ja vielä jalkaisin?“ „Hyvää iltaa“, huusi muutaman askeleen päässä ääni, joka kävi kuin salama läpi sydämeni. Ja Fredrik T. oli pian meidän luonamme, kun kuski seisautti hevoset. — „Hyvää iltaa, Liina, sinä olet enkeli! En olisi koskaan voinut toivoa semmoista iloa, että sinä tulisit meidän luoksemme, ja nyt olet täällä!“ lausui hän puristaen kättäni ja suudellen sitä. — „Mutta, Fredrik, onko Liina jo luvannut, että saat häntä kutsua sinuksi?“ kysyi Fredrika. — „Ai, Liina — olimmehan toisiamme jo kirjeissä nimeltä kutsuneet — suokaa anteeksi! Suuri iloni ei antanut minulle aikaa ajatella pikkuasioita“, pyysi hän sydämellisesti. Minä en voinut hänelle vastata, en saanut sanaa suustani.

„Tule kuitenkin ja suutele myöskin minua, niinkuin oikean veljen velvollisuus on!“ käski Fredrika ja Fredrik meni toiselle puolen kärryjä, suuteli häntä, astui kärryihin ja istui meidän eteemme ajajan viereen ja me kuljimme eteenpäin. Iloisesti puhelivat sisar ja veli keskenään, sillä minä olin aina harvapuheinen Fredrikin seurassa. Me saavuimme juuri auringonlaskun aikana kauppamies T:n suuren, komean kartanon eteen, jossa kuski pidätti hevosia. Portailla seisoivat Fredrikan vanhemmat meitä odottamassa. Fredrika hyppäsi ensiksi kärryistä, juoksi ylös portaita myöten ja syleili isää ja

äitiä. „Tule, Liina, että teen sinut tuttavaksi vanhempaini kanssa“, huusi hän, ja minä astuin Fredrikin käden nojassa värisevin askelin ylös. Tervehdykseksi antoivat Fredrikan vanhemmat minulle kättä ja hänen isänsä sanoi, että olin tehnyt oikein, kun kerran tulin ystäväni luo vieraaksi.

Sitte lähdimme kaikki sisään, Fredrika äidin kainalossa, heidän perässään minä ja Fredrik isänsä kanssa. Hämärän tähden ja kun olin, niinkuin sanotaan, jättänyt silmät ulos, en nähnyt, minkälaisia ne huoneet olivat, joiden läpi kuljimme, mutta sen tunsin, että jalkani astuivat pehmeitä mattoja myöten. Vihdoin jäimme eräesen huoneesen ja rouva T. soitti pientä kelloa, jonka jälkeen palvelustyttö tuli ja pani kynttilät palamaan. Sitte käski hän meitä heti pöytään istumaan ja me asetuimme loistavan kauniilla astioilla ja hyvillä ruuilla varustetun pöydän ääreen, joka meille oli valmistettu tähän pieneen vierashuoneesen, jotta puhe paremmin sujuisi, niinkuin rouva sanoi. Rouva T:n edessä seisojia vielä kirkas teekeittiö, joka lauloi suhisevaa keittolauluaan niin ystävällisesti, että tuntui, kuin olisi se tahtonut minua miellyttää, jotta en tuntisi itseäni siellä vieraaksi. Ja kun nostin silmäni lautaselta ja katselin ympärilläni ja seinistä, katosta, lattiasta, kaikkialta loisti vastaani komea kauneus, tuntui minusta, kuin olisi siellä voinut elää sanomattoman onnellisena. Mutta kun jälleen katsoin rouva T:tä, oli kuin hänen vaalealta otsaltaan ja sinisistä silmistään olisi salainen kuuma tuulenpuuska puhaltanut vastaani ja ajanut minua siitä syrjään. Toisin vaikutti vanhan kauppiaan ulkomuoto, joka muistutti minulle hänen molempia lapsiaan, rakkaita ystäviäni.

„Fredrik on kaiketi jo kertonut sinulle, että sisaresi Alma lähti opettajattarensa neiti Jungen kanssa Stülpnagelille vieraaksi ja tulee vasta huomenna kotiin“, sanoi rouva T. Fredrikalle, joka pahoitteli sitä, että vasta huomenna saisi tavata kahdentoista vuotiasta sisar-

tansa. Iltanen kesti kauan, sillä Fredrika kyseli vanhemmiltaan ja veljeltään tuttavainsa asioita. Mutta vihdoin otti hänen äitinsä kynttilän pöydältä ja saattoi meidät makuuhuoneeseemme. „Oi, kuinka kaunista täällä on!“ huudahdin huoneesen tultuani. Ja siellä oli todella kaunista. Tumman punaisella sametilla olivat seinät vaatetetut ja kaksi lumivalkeaa vuodetta odotti meitä. Toinen vuode oli toisella seinällä, kummankin vieressä seisoivat komeat pesukaapit ja pienet yöpöydät valkeine liinoineen. Seinässä vuoteiden yläpuolella ripputti kultaisten kehysten ympäröimänä enkelein ja pyhäin kuvia. Kolmannella seinällä oli iso toalettipeili, jonka päälle oli asetettu kaikellaisia pikkuesineitä, joita naiset tarvitsevat vaatetukseensa. Lattiaa peitti ruusunkukkainen matto.

„Sano minulle, Fredrika, kuinka sinä voit tulla toimeen rouva G:n luona ja minkätähden sinun vanhempasi eivät ole hankkineet sinulle rikkaampaa asuntoa“, kysyin, kun jo olimme makaamassa.

„Meidän koulumme on hyväksi kiitetty koulu ja johtajatar neuvoi vanhempiani panemaan minut rouva G:n luona asumaan. Mamma tosin ei tahtonut tyytyä siihen, mutta pappa sanoi, että se on rikkaiden lapsille hyödyksi, kun he tottuvat huonompaankin oloon, ja minä olen hänen kanssaan yhtä mieltä.“ Näin sanoi Fredrika jo hyvin unisena, ja koska minäkin olin väsynyt, ei ollut enää aikaa ajatella näitä asioita, vaan antauduin Nukkumatin pauloihin.

IX.

Seuraavana aamuna herätti meitä kaunis laulu huoneemme oven takana ja heti sen jälkeen tuli näkyviimme enkelinkaltainen olento, jolla oli punoittavat posket ja kullankeltaiset kiharat, ja lensi ojennetuin

käsin Fredrikaa suutelemaan. „Alma, Alma, jokos sinä, veitikka, olet kotona!“ sai Fredrika huudahtaneeksi. Mutta minä en ymmärtänyt, olinko hereillä, vai näinkö unta — olihan tuo lapsi Aurooran, minun kalliin ystävävainajani, näköinen! Nousin vuoteelle istuilleni ja kädet ristissä peitteen päällä kiintyivät silmäni tuohon enkelin kuvaan, ikäänkuin en olisi tahtonut häntä päästä näkyvistäni.

„Vieläkö te makasitte, vai säikähdittekö meidän tulostamme?“ kysyi pehmeä ääni hiljaa vieressäni ja, ikäänkuin unesta heräten, huomasin kauniin, lempeän näköisen naisen seisovan vuoteeni luona ja pelolla katselevan minua.

„Oi, ei“, vastasin värisevin äänin ja kyynelsilmin. „Fredrikan sisar on erään lapsen näköinen, jota minä paljon, paljon rakastin, vaan joka jo aikoja sitten on taivaassa!“

„Niin, sen kyllä ymmärrän, kuinka tuommoinen tapaus voi hämmästyttää ja liikuttaa sydäntä“, sanoi neiti Junge, joka oli kumartunut vuoteeni yli ja otti minun käteni omiinsa. Kiitos Jumalan, että hän juuri niin teki ja puhui, eikä yhtään kylmemmästi, muuten en olisikaan hänestä heti niin paljon pitänyt kuin nyt.

Kun neiti Junge oli vetänyt ylös akkunaverhot, joiden läpi ei aurinko päässyt huoneeseen paistamaan, ja Alma myöskin minua tuli tervehtimään, näin heti, että hänellä oli toiset silmät, nenä ja suu kuin Aurooralla ja kävin jälleen levollisemmaksi, vaikk'en iloiseksi. — Silloin huusi Fredrikin ääni oven takana: „Hyvää huomenta, kuinka olette maanneet?“ „Sangen hyvin!“ vastasi hänelle Fredrika. — „Minä olen hänen kanssaan saman katon alla, hän tulee aamusta iltaan olemaan kanssani!“ lensi iloinen ajatus sydämeni läpi ja entiset surut olivat kerrassa kadonneet.

Neiti Junge ja Alma lähtivät pois kamarista ja me puimme äkkiä päällemme. — Äitini piti huolta siitä,

että minulla aina oli hyvät ja somat vaatteet, ja oli tätä käyntiä varten teettänyt vielä muutamia uusia pukuja, ettei minun vaatteiden puolesta tarvinnut olla Fredrikaa huonompi, niin kuin hän sanoi. — Kun olimme vaatteissa, menimme toisten joukkoon, jotka meitä jo kahvipöydän ääressä odottivat.

Niin, nyt oli meillä ne päivät käsissä, joista Fredrikan kanssa olimme iloisella toivolla puhuneet. Eivätkä meidän toiveemme turhaan rauenneet. Meidän ympärillämme oli niin paljon loistoa ja kauneutta, niin paljon ihastusta ja iloa herättäviä asioita, että minä alussa olin kuin hurmautunut kaikesta; mutta pian totuin siihen ja täytyi tunnustaa itselleni, etten siitä asti, kuin Aurooran kanssa olin yhdessä, ollut niin iloinenkuin nyt.

Fredrikan tuttavat tulivat häntä tervehtimään ja me kävimme heidän luonaan ja joka paikassa meitä kohdeltiin hyvin ystävällisesti. Joka paikassa jouduimme nuorten naisten ja miesten seuraan ja tanssimme, leikimme ja iloisia lauluja lauloimme — joka paikassa oli Fredrik minun rinnallani. Hän ei tosin vierasten ja vanhempainsa, etenkin äitinsä, läsnäollessa niin paljon seurustellut minun kanssani, mutta kuitenkin huomasi, että hän enin minua näki ja kuuli. Fredrika oli aina yhtä ystävällinen kohtaan, neiti Junge sangen sydämellinen, lempeä ja hyvä, ja pikku Alma tuli luokseni ja puhui lupa-aikansa iloista. Myöskin kauppias T. oli minulle sangen ystävällinen, syleili meitä Fredrikan kanssa ja lausui muutamia kiittäviä sanoja. Ainoastaan rouva T. ei minua paljo huomannut ja hänen läheisyydessään tunsin, että olin siellä vieras. Muuten tuntui, kuin olisin jo kauvan asunut siellä. Olihan se Fredrikin koti.

Kaupungin alla juoksi joki, ja kun kauppias T:llä oli kaksi kaunista venettä, kävimme myös soutelemassa, joka minusta oli hyvin hupaista. Myöskin metsässä kävimme suuressa seurassa. Kerran oli siellä sanomat-

toman hupaista. Fredrik oli tovereineen etsinyt erään kauniin paikan ja pystyttänyt sinne teltan. Se oli laakso korkearantaisen joen varrella. Laakson keskellä kohosi pieni mäki, joka oli kuin kumoonkaadettu, iso kello. Laaksossa ja mäenrinteellä kasvoi sirkeitä koi-voja ja tuuheita pihlajoita. Mäen ja korkean rannan välillä oli valkea teltta pöytineen ja penkkineen ja sen harjalla liehui viheriän ja punaisen kirjava lippu ikäänkuin olisi se tietänyt olevansa siinä nuorison ilon merkiksi. Mäen toisella puolen virtasi joki, hyppien suurempain ja pienempain kivien yli, laulaen omaa virttänsä. Joen takana toisella rannalla lainehti vihanta ruisvainio ja lauhkea tuuli kantoi siitä lähtevää suloista tuoksua lähiseutuun.

Rouva T. oli toimittanut monenlaista syötävää ja juotavaa. Hän teetätti valkean joen rannalle ja laitatti sokolaattia, jota joimme teltassa makuisan kakun kanssa.

Iltapäivällä, jolloin aurinko ei enää niin kuumasti paistanut, läksimme kulkuun suuressa joukossa, parikymmentä nuorta jalkaisin, vanhemmat ajaen. Menimme parin virstan päässä olevalle mäelle, jossa kasvoi paljo tammi-, saarni-, kuusi- ja myöskin päärynäpuita. Mäen alla juoksi joki ja etäämmältä siinti pieni järvi puiden välistä. Merkillisin asia mäelle oli kuitenkin vanhan linnan rauniot, jonka keskellä kasvoi viheriäisiä pensaita ja metsähumaloita.

Kun ehdimme mäen huipulle, oli jo teltta valmiiksi pystytetty, ja vanhemmat ihmiset, jotka olivat tulleet hevosilla, istuivat ruohossa ja joivat sokolaattia nauraen ja leikkiä laskien. Teltassa oli pöydälle asetettu kaikellaisia makeisia ja hedelmiä, joita nuoret miehet tarjosivat ja joista jokainen otti, mitä halutti. Sitte ruvettiin leikkimään. Kaikellaiset juoksu- ja hyppyleikit vaihtelivat ja ilo kävi yhä suuremmaksi. Iloinen mieli valtasi minutkin kokonaan. Luonnon kauneus ympärilläni ja elämän ilo sisässäni tekivät minut kaikista

vallattomimmaksi, niin että kaikissa leikeissä olin ensimmäisenä. Vihdoin kävi niin, että kun jotakin uutta kisaa aloitettiin, niin „Liina“ ja „Liina“ kaikui jokaisen suusta.

Mutta kun ruoho kasteesta kävi märäksi, kokoonnuimme kukkulalle, teltan ääreen ja istuimme tammien alle peitteille, joita rouva T. oli levityttänyt ruohon päälle. Jos äsken ilonhuudot kaikuivat läpi metsän, niin yhtä elävä oli nyt keskustelu. Neliääninen laulukin kuului nyt viiden ylioppilaan suusta ja kaikui illan hiljaisuudessa takaisin joen toiselta puolelta. Laulajien joukossa oli myös ylioppilas R., joka toisemman ja miehekkäämmän olentonsa puolesta erosi toisista. Hän oli jo pari kertaa lähestynyt minua ja koettanut aloittaa vakavampaa keskustelua, vaan minä olin sen aina seoit-
 tanut iloisella tuulellani. Nyt seisoi hän aivan lähellä minua ja puhui erään vanhemman naisen kanssa linnan raunioista, jotka puiden takaa kohosivat edessämme. Raunioiden ja meidän välillemme oli kokoontunut iso joukko talonpoikia, jotka katselivat meitä, mutta kaikki lakittomin päin, sillä olihan heidän nuori kartanon herransakin meidän joukossamme. Pian oli kaikkein huomio kääntynyt ylioppilas R:n puoleen, joka tulisin sanoin puhui, kuinka satoja vuosia takaperin „meidän esi-isämme“ tässä paikassa oli pitänyt vuodattaa vertansa raakoja pakanoita vastaan, ennenkun he nämä olivat saaneet valtansa alle. „Tämä on historian multaa“, huusi hän viimein, „historian pyhää multaa, jota me nyt tallaamme. Ja siitä, että nyt voimme olla niin iloiset, saamme kiittää voimakkaita esi-isiamme!“ — „Katsokaa“, huusi nyt Fredrik, osoittaen talonpoikia, jotka seisoiivat lakittomin päin meidän edessämme, „tuossa seisoo tuo raaka pakanasuku; eläköön meidän voimakkaiden esi-isiamme muisto!“ „Hurraa!“ huusi nyt koko seurue ja talonpoikainkin seassa heitti moni lakkinsa ilmaan ja huusi „hurraa!“ yhteen ääneen. Palvelija toi

juomia, ja kun jokaisella oli lasinsa, kohosi uusi „hurraa“ illan tyyneyteen ja kaikui voimakkaasti metsästä takaisin. Ylioppilas R. ja Fredrik olivat laseineen ensimmäiseksi tulleet minun luokseni. Minusta tuntui, kuin olisivat neulat pistäneet sydäntäni, mutta en sitenkään kaatanut juotavaani maahan, vaan minunkin lasini kilisi yhdessä heidän kanssansa. Nyt alkoivat laulajat erään voimakkaan laulun, jonka hiljattain saksalainen säveltäjä oli sepittänyt:

„Dir möcht' ich diese Lieder weihen,
 Geliebtes, deutsches Vaterland,
 Denn Dir, dem neuerstanden, freien,
 Ist all mein Sehnen zugevandt.
 Doch Heldenblut ist Dir geflossen,
 Dir sang der Jugend schönste Zier
 Nach solchen Opfern diese Lieder!“

Värisevin äänin lopettivat laulajat laulunsa, josta voi nähdä, kuinka sydämen pohjasta he olivat laulaneet. Luulin, että koko seura nousisi ja kiittäisi heitä. Mutta samassa rupesivat kaikki suurella äänellä nauramaan, joka minua niin hämmästytti ja oli vastenmielistä, että tuntui, kuin olisivat vanhat Viron henget tästä laulusta heränneet ja ärtyneet nauramaan.

Mutta kun katsoin mäen kukkulalle, jossa moniaat ylioppilaat punssilasineen istuivat pienen pöydän ääressä, niin huomasin pian, mistä nauru tuli. Eräs ylioppilas oli istunut keinulaudalla ja nostanut lasinsa ylös laulun kunniaksi ja juuri ruvennut „hurraata“ huutamaan, kun samassa lauta kaatui takaapäin ja ylioppilas lasineen vierähti alas mäkeä. Mäen alla nousi hän pystyyn, otti lasin käteensä ja huusi: „Niin, iloitkaa, toverit, me olemme molemmat, sekä lasi että minä, ehjiksi jääneet“. Koko seura rupesi uudestaan nauramaan. Ylioppilas

R. vaan pysyi totisena ja katseli kulmiaan rypistäen iloisia tovereitaan.

Minäkin olin käynyt totiseksi, mutta aivan toisista syistä kuin ylopplas R. Raskas kuorma painoi rintaani. En tietänyt sinä hetkenä, mistä se tuli, mutta ilo oli kadonnut sydämestäni. Etäämpää näin, kuinka Fredrik jakoi talonpojille ruoan ja juoman tähteitä ja he siitä häntä alamaisesti kumarsivat. Korvissani kaikui vielä sanat, jotka hän lasia kilistäessään hiljaa oli minulle lausunut: «Minä toivon, että Liina kukoistaa maailmassa ainoataan minun tähteni!» Tiesinhän, että Fredrik minua rakasti ja että minä myös häntä rakastin, ja se oli se elämän ilo, joka tähän asti oli tehnyt minut onnelliseksi. Mutta tämän onnentunteen välille oli tänäpäivänä tunkeutunut musta varjo. Ne sanat, joilla Fredrik oli tänäpäivänä „voimakkaita esi-isiään“ kunnioittanut, osoittivat, että jos aioin vaeltaa hänen kanssaan koko elinaikani, piti minun kokonaan saksalaistua ja saksalaisena pysyä ja vielä niin, että tuntisin iloa oman kansani ja sukuveljeini orjuudesta. Sillä ei yksikään kunniallinen mies ole meidän aikoinamme väliäpitämätön valtiollisista asioista, eikä oikeaa aviolaismää voi syntyä ilman hengen yhteyttä. Olisin ehkä tällä tavoin saksalaistunut, jos en olisi Annan kanssa kaupungissa tullut ystäväksi ja jos ei Jansu Pietarista olisi kirjoittanut. Mutta nyt en ollut vielä niin langennut, vaikka kyllä olin vanhempiani hävennyt ja juonut virolaisten orjuuttajain muistoksi. Rakkaus kansaani tunkeutui sen rakkauden väliin, jota tunsin Fredrikiä kohtaan. Se ei vielä päässyt voitolle, mutta se raskautti sydäntäni, vaikk'en silloin vielä selvään tajunnut, mistä se tuli. Nuolet eivät vielä kylliksi olleet haavoittaneet sydäntäni, vaan ennen pitkää tapahtui käänne elämässäni.

Juuri kun aloin mennä kotiin, seisoi ylioppilas R. edessäni, tarjosi minulle käsivarttaan ja sanoi: „neiti

TRU Raamatukogu

Liina, te varmaankin sallitte, että saatan teidät kotiin. Se lupa tekisi minut sangen onnelliseksi, sillä kun tänä päivänä innostunut, ylevä hetki rikkoontui vallattomaan nauruun, pysyitte te yksin totisena, joka osoittaa, että meidän henkemme ovat yksimieliset!“ Minä pistin käteni hänen kainaloonsa ja me läksimme kotiinpäin. Mutta kysyin hymyillen: „Mistä tiedätte, että olemme yksimieliset, vaikka molemmat pysyimme totisina? Olishan meidän totisuus voinut syntyä kokonaan erilaisista syistä.“

„Voi, elköö puhuko sillä tavalla“, sanoi hän; „minä uskon, että me olemme yhtä mieltä, ja minusta olisi hyvin ikävää, jos te itse toisin vakuuttaisitte!“

Kun rupesin ajattelemaan näitä sanoja, seisoi Fredrik meidän luonamme ja sanoi ylioppilas R:lle:

„Suo anteeksi, veli R., mutta tämän neidin saatan minä kotiin!“

„Onko herra Fredrik teitä, neiti, pyytänyt ennen minua?“ kysyi ylioppilas R. äkkiä, ja minun piti vastata „ei“, vaikka se oli vastenmielistä.

„Siis, veli Fredrik, elä pane pahaksi, jos en täytä tahtoasi!“ lausui ylioppilas, kääntyen Fredrikin puoleen. Fredrik ei vastannut siihen mitään, vaan käveli äänettömänä meidän vieressämme, kunnes saavuimme kotiin. Ei ylioppilas R:lläkään ollut enää paljo sanomista, ja minä kiusasin itseäni, ajatellen, mikä nuo molemmat herrat teki niin totisiksi.

Vihdoin saavuimme kaupunkiin, jolloin jokainen kääntyi kotiaan kohti. Heti huoneisiin päästyämme, meni kukin makuusuojaansa.

Seuraavana päivänä aamiaispöydässä sanoi rouva T., että hän aikoi huomenna toimittaa tanssijaiset, ja pyysi Fredrikiä ja Fredrikää toimittamaan tuttavilleen ja ystävilleen huomen-illaksi kutsumakirjeet. Kiittäen äitiään lupasivat he heti täyttää hänen tahtonsa. Fredrik oli tovereineen käynyt ongella, ettemme olleet

häntä ennen puolista paljo nähneet, mutta kuitenkin huomasi, että hän tänäpäivänä oli totisempi kuin ennen. Heti päivällisen jälkeen lähtivät Fredrik ja neiti Junge koulukamariin kirjoittamaan kutsumakirjeitä, mutta minä pistäysin meidän makuuhuoneesemme hiukan laittamaan vaatteitani. Kun minä tulin sieltä, seisoi Fredrik vieraskamarissa edessäni.

„Neiti Liina“, sanoi hän kylmästi, „pitääkö minun mennä ensiksi pyytämään ylioppilas R:ea, että hän huomenna todella tulee meille?“

„Kuinka te niin voitte kysyä? Minä en ymmärrä, mitä se merkitsee“, kysyin arasti, rukoilevalla äänellä.

„Liina!“ huudahti hän sen jälkeen sydämen pohjasta lähtevällä äänellä, painaen minut äkkiä vasten sykkivää sydäntänsä. „Liina, sinä tiedät, sinä tiedät jo aikoja sitten, että minä sinua rakastan, rakastan kuin konsanaan mies kauniimpaa naista rakastaa. Ja sentähden en voi sallia, että joku toinen tunnustaa sinulle rakkautensa. Liina, jos sinulle joku toinen mies on rahtuakaan mieluisempi kuin minä, niin kadotan pian järkeni!“

„Fredrik, eipä minulle kenkään ole ollut niin mieluinen kuin sinä.“

„Liina, onko se totinen tosi? Voitko todella rakastaa minua?“

„Voin!“ sain tuskin sanoneeksi, kun hänen tuliset huulensa koskettivat suutani. — — — Se oli ensimmäisen kerran ja jäi myöskin viimeiseksi.

Seuraavana iltana loisti kaikki kynttiläin valossa. Suuri sali oli yhtenä tulimerenä. Loistava ruunu keskellä huonetta ripputti alas katosta, ja siinä paloi monta kymmentä kynttilää, ja seinistä loisti vielä kymmeniä tulenliekkejä. Kaksi isoa, katosta lattiaan ulottuvaa peiliä heijasti takaisin tuliliekkien loistoa, niin että silmiä häikäisi. Pehmeät, sinisellä, kallisarvoisella kankaalla päällystetyt ja kauniilla leikkauksilla koristetut sohvot

ja nojatuolit tarjosivat mukavia istumasijoja. Huoneen komeutta lisäsivät vielä turkkilaiset matot ja saman väriset silkkiset akkuna- ja oviverhot. Kukkaryhmien keskellä seisoivat valkeat veistokuvat ja yhdellä seinällä oli iso soittokone, jossa tänä iltana soitti palkattu soittaja.

Mutta tätä kaikkea Fredrika ja minä, samoin kuin neiti Jungekaan, emme vielä nähneet, vaikka kyllä rouva T. oli kamarineidillä lähettänyt sanaa, että me pian tulisimme saliin, sillä muutamia vieraita oli jo tullut.

Fredrik oli meille lukenut hauskan kertomuksen ja sentähden olimme myöhästyneet vaatetuksessamme. Asetin juuri tukkaani, joka riippui pitkinä, mustina kiharoina kaulalle, kun neiti Junge tuli huoneesemme vasta puhjennut ruusun kiehkura kädessään. Hän otti tekokukat tukastani pois, heitti ne pöydälle ja pani oman kiehkuransa minun päähäni, sanoen: „Tämä sepele teille sopii, eivätkä nuo tekoruusut“. — „Te olette oikeassa“, sanoi Fredrika, silmäillen minua, „nyt on Liina kuin ruusunkukka, joka vasta on nupusta puhjennut.“

Siihen aikaan ei vielä vaatteilla komeiltu niinkuin nyt, ja kun Fredrika vielä oli koululapsi, ei hänelläkään vielä ollut kovin kauniita vaatteita. Taivaansininen leninki, lyhyet hiat ja paljaaksi jätetyt olkapää, sininen kukkaseppele vaaleilla kiharoillaan, siinä koko hänen vaatetuksensa. Neiti Junge, hänkin nuori, kahdenkoltamatta vanha neiti, valkeassa puvussa, otti meidän käsiämme kiinni ja vei saliin, jossa melkein kaikki vieraat olivat koolla. „Fredrika, nyt pitää sinun pyytää vierailtasi kauniisti anteeksi, ett'et ole heitä ollut vastaan ottamassa“, sanoi rouva T., istuen sohvalla muutamien rouvien kanssa, jotka olivat tulleet sinne tyttärineen. Fredrika täytti lempeästi hänen käskynsä. Heti

meidän tulomme jälkeen alkoi musiikki soida, ja neidot lensivät kuin perhoset nuorten miesten kainaloissa.

„Minun armas Liinani“, kuiskasi korvaani Fredrik ensimmäisessä tanssissa, „kuinka sanomattoman kauris olet tänäpäivänä, sinä olet kauniin nainen, jonka eläissäni olen nähnyt.“ — Voi, kuinka suloisilta kaikuivat nuo sanat korvissani. Minkälainen muiden silmissä olin, se oli yhdentekevä. Mutta toisetkin veivät minua usein tanssiin ja kuiskailivat korviini kiitossanoja. — „Liina“, sanoi Fredrik jälleen minulle toisessa tanssissa, „jos en tietäisi, että rakastat minua, olisin jälleen pelon ja surun vaiheella; mutta nyt voin olla vakuutettu, että kaikki nuo nuolet toisten silmistä eivät satu sinuun. — Voi, että ne vuodet, jotka minun vielä Tartossa pitää viettää, olisivat jo kuluneet!“ — Nepä vasta olivat hetkiä, joita tänä iltana nautin; olin kuin huumautunut, niin nousivat kaikki sydämen tunteet päähäni. Tunsin Fredrikin rakkauden tähden olevani kuin maasta taivaasen nostettu. Olin siitä rakkaudesta ylpeä, kuin olisi hän nostanut minut kuninkaalliselle istuimelle.

„Fredrik, missä ylioppilas R. on?“ kysyi rouva T. kerran, „et suinkaan ole häntä jättänyt kutsumatta?“ — „En ole, mamma, mutta hän oli eilen lähtenyt metsästysretkelle.“ — „Vahinko“, sanoi rouva T.

Tänäkin iltana saimme tanssin välissä kaikellaisia hyvänmakuisia virvoituksia, ja komean iltasenkin oli rouva T. toimittanut. Mutta nuorilla ei ollut paljo aikaa ruokien varalle, heidän piti ajatella toisiaan ja omaa hauskuuttaan. Minä en voinut mitään syödä. — Iltasenkin jälkeen vielä tanssittiin ja sitte läksivät vieraat pois. — „Hyvää yötä, Liinani!“ sai Fredrik sandoneeksi, kun hänen sisarensa kanssa erosimme omaan huoneeseemme. — „Minun Liinani! minun Liinani“, kaikui korvissani levolle laskeutuessa.

Mutta tunteeni olivat liiaksi kiihtyneet, voidak-

seni nukkua. Muutaman tunnin perästä heräsin jälleen. Oli jo iso päivä, sillä olimme myöhään tanssineet. — Fredrika nukkui makeasti. „Minä nousen oikein ylös, ajattelin, pukeudun hiljaa, käyn saliin istumaan ja muistelen vielä kerran eilistä iltaa, onhan vielä kaikki hiljaista, eikä kukaan häiritse minua siellä.“ Hetken perästä istuinkin pienen sohvan nurkassa ja vaivuin haaveiluihini. En tiedä, kuinka kauan olin istunut, kun kuulin isäntäväkeni salin viereisessä huoneessa keskustelevan. Rouva T. puhui kovalla äänellä, ja kun kuulin heidän mainitsevan Fredrikin nimeä, rupesin kuuntelemaan. „Ei“, sanoi hän, „en voi koskaan suostua siihen, että poikani ottaa talonpoikaisen tytön itselleen vaimoksi! Minä kuolisin siitä surusta!“

„Mutta, rakas Vilhelmine“, lausui hänen miehensä, „mistä olet saanut tuommoisia ajatuksia päähäsi?“

„Sinä vaan, Leopold, joka lapsillesi annat niin paljon vapautta ja niin vähän huomaat heidän toimiansa, voit sillä tavoin kysyä. Etkö sinä sitte eilen illalla huomannut, että Fredrik ei nähnyt eikä kuullut muita neitoja kuin Liinaa?“

„No, Vilhelmine, eikö sitten Liina sinusta ole kaunis ja käytökseltään sievä? Toisetkin nuoret miehet häntä mieltymyksellä katselivat ja vanhatkin herrat kiittivät sekä häntä että Fredrikää.“

„Ah, miksi et tahdo minua ymmärtää, minulle ovat yhdentekeviä hänen kauneutensa ja hyvät tapansa, hän pysyy kuitenkin aina talonpojan lapsena.“

„Mutta hänen koulukasvatuksensa kohottavat häntä ylemmäksi sukua ja säätyä, ettei kukaan, joka hänet näkee ja kuulee, tiedä, mitä säätyä hän on.“

„Mutta hänen vanhempansa puhuvat aina rahvaan kieltä, ja sitäpä en voisi ollenkaan sietää, että poikani pitäisi puhutteleman appiaan ja anoppiaan sillä kielellä, jota meidän orjamme puhuvat.“

„Vaikka Liina nyt on Fredrikin mieleinen, ei ole kuitenkaan sanottu, että hän vuosien perästä ottaa hänet vaimokseen. Nuoret miehet ihastuvat äkkiä kauniisen ulkomuotoon, ja voihan käydä niin, että hän muutaman kuukauden perästä löytää Tartossa neidon, joka on hänen silmissään paljoa kauniimpi kuin Liina. Ole sentähden levollinen, eläkä suotta huolehdi. Aika kaikki asiat tasoittaa.“

„Mutta Fredrikan täytyy joutua Tarttoon, eräisen kasvatustalokseen, se pitää sinun vihdoinkin minulle myöntää. Äidin tahtoa tulee kuulla varsinkin tyttärien kasvatuksessa.“

„No, Vilhelmine, siitä voimme puhua toisen kerran, kun sinä olet tyynempi. Tule nyt kahvia juomaan, minun ruumiini vaatii jo sitä. Lapsia emme ehdi tänäpäivänä odottaa, he varmaankin vielä kauan lepäävät yöllistä väsymystään.“ Ja he lähtivät kahvia juomaan.

„Hyvää huomenta, mamma ja pappa!“ kuulin vielä Alman hellällä äänellään huutavan vanhemmilleen, ja sitte kävi kaikki hiljaiseksi. Niin hiljaa, hiljaa kuin haudassa, mustassa, kolkossa haudassa, johon minut äkkiä heitettiin enkelin laululla täytetyistä taivaastani.

Hirmuisen kipeästi oli ylpeä rouva T. haavoittanut sydäntäni, surmannut sen kalliimman elämän. Minun piti nyt yksin istua kolkossa salissa, jossa tanssin ja onnen jumalattarien kuvat kuin hirveät henget varjoiivat minua. Nyt olin rakkaista ihmisistä äkkiä erilleen temmattu. Fredrik! Fredrika! olisin huutanut, mutta ääntä en saanut suustani. — Neiti Junge, niin hänen luokseen, hänen luokseen! huusin vihdoin sortuneella äänellä, nousin ylös ja hoipertelin hänen huoneensa. Sinne saavuttuani, avasin oven, jaksoin häntäisesti käydä hänen vuoteensa viereen, mutta — siinä kaaduin matolle maahan.

„Neiti Liina, mikä teillä on?“ huusi neiti Junge, hypäten ylös vuoteestaan ja tarttuen minuun kiinni.

„Hiljaa, hiljaa, etteivät toiset kuule — minä olen hirveästi väsynyt — auttakaa!“ pyysin niin hiljaisella äänellä, että hän tuskin sitä kuuli. Hän istui maahan, otti minut syliinsä, otti toisella kädellään pieneltä pöydältä, joka oli hänen vuoteensa vieressä, pullon ja alkoi hautoa kulmiani Kölnin vedellä. Vähän ajan perästä aloin tointua ja rupesin itkemään. Neiti Junge painoi minua rintaansa vasten ja antoi minun siinä hetken aikaa itkeä rauhallisesti. Sitte kysyi hän hiljaisella, sydämellisellä äänellä:

„Mikä, rakas Liina, teille on tullut?“

„Sitä en voi sanoa teille, mutta hirmuinen tuska täyttää sydämeni. — Oi, auttakaa te, että niinpian kuin suinkin, ehkä vielä tänäpäivänä, pääsisin täältä kotiin! Mutta elkää kenellekään puhuko, kuinka tulin tänne, eikä mitään sydämeni tuskasta!“ pyysin häntä.

„Mutta tähän olette aivan kipeä, kuinka voitte siten matkustaa?“ vastasi hän.

„Voi, luvatkaa, että saan levätä jonkun tunnin teidän vuoteessanne, sitte voimistun varmaankin niin paljo, että voin lähteä.“

„Halukkaasti lupaan sen, mutta mitä sanon toisille, kun he teitä kysyvät?“

„Ei mitään muuta, kuin että eilisestä tanssimisesta olen hiukan kipeä.“

Hän auttoi minua vuoteesensa, avasi vaatteeni, peitti lempeästi, istui sitten vuoteeni viereen ja pani kätensä otsalleni, jossa hän piti sitä, kunnes nukuin. Niin, kiitos nuoruuden voimille, minä nukuin todella — olivathan sekä ruumiini että sieluni sanomattoman väsyneet — ja makasin iltaan asti. Kun siitä heräsin, näin jälleen ensimmäiseksi neiti Jungen lempeät silmät.

„Jumalan kiitos, te olette hyvin maannut“, huudahti hän iloisesti vastaani. „Ja teidän iloksenne saan

kertoa, että huomenna voitte lähteä. Herra T. ja Fredrikakin hämmästyivät ensin, kun saivat kuulla teidän aikeenne, eikä Fredrika tahtonut siitä kuulla puhuttavankaan. Mutta kun yhä edelleen pyysin ja selitin, ettette suinkaan kevytmielisyydestä tehnyt päätöstänne, ja vielä kerroin, että olitte eilisestä tanssista hiukan kipeä, suostui herra T. vihdoin teidän lähtöönne. Fredrika on jo kymmeniä kertoja käynyt täällä teitä katso-massa, rouva T:kin kerran ja herra T. on myös usein kysynyt tilaanne. Fredrik oli jo aamulla, ennenkun minä tulin huoneestani, äitinsä tahdosta lähtenyt pari-ksi päivää Stülpnagelille, joiden vanhin poika on tullut ko-tiin Saksasta.“

Minä kuuntelin rauhallisesti hänen puhettaan ja kiitin häntä kaikesta vaivastaan, jota hän oli nähnyt minun tähteni. Hän nousi vuoteen äärestä ja lähti huoneesta. Hetken perästä tuli hän jälleen takaisin, kan-taen tarjoimella ruokaa. Hänen perässään tuli Fredrika.

„Rakas, kallis Liina, mikähän sinua vaivaa? Min-kätähden sinä aiot lähteä?“ kysyi hän itkevällä ää-nellä kumartuen ylitseni. Se koski sydäntäni, mutta koetin miehekkäästi voittaa tunteeni ja vastasin lem-peällä äänellä:

„Rakas Fredrika, elä pane pahaksesi minun äkki-näistä lähtöäni! Usko minua, rakastavaa ystävääsi, sinä kyllä vielä kerran myönnät, että minä teen oikein, kun toisten kerron sinulle, mitä nyt en voi ja mikä on syynä minun lähtööni.“ Hän suuteli minua kymmeniä kertoja, me itkimme hetken aikaa toisiamme syleillen, kunnes neiti Junge kehoitti minua syömään, etten kuo-lisi nälkään. Minä nousin ylös vuoteesta, söin ja join, mutta en lähtenyt huoneesta, jonne Fredrika jäi seu-rakseni yölläkin. Hän pyysi, että neiti Junge makaisi Alman kanssa hänen huoneessansa, jotta hän saisi olla minun luonani. Niin, en lähtenyt huoneesta, ennenkun seuraavana aamuna istuin pieniin vaunuihin, joiden

edessä kaksi suurta, mustaa hevosta veivät minut kotiinpäin. Hyvästi jättäessä olivat Fredrika, neiti Junge, Alma ja herra T. oikein surullisen näköiset. Rouva T:nkin puhe tuntui olevan hiljaista ja hiukan surullista, mutta hänen näöstänsä en tiedä mitään, sillä en saattanut häneen katsoa. „Fredrikille paljon terveisiä!“ sanoin Fredrikalle kaikkien kuullen ja sitten lähdin.

X.

Kun ihmiset ovat loukanneet sydäntäsi, kun heidän kovuutensa on ajanut sinut luotaan, niin käy luonnon helmaan, kätkeydy hiljaisesti humisevan metsän varjoon, silloin varmaankin tuskasi lievenee, haavoihisi löydät levostuttavaa lääkettä, ja toivo, jonka luulit ainaiseksi katoavan, rupeaa jälleen sinulle hymyilemään.

Niinä kolmena päivänä, jolloin olin matkalla, olin vielä kuin pyörreksissä siitä äkillisestä kohtauksesta, joka minulle oli tapahtunut. Sen vaan selvään tajusin, etten voinut pahoittaa vanhempiani onnettomuuteni ilmoittamisella.

„Liina lapsi, oletko ollut sairaana?“ kysyi äiti, kun hän kolmen viikon poissa olon jälkeen jälleen näki minut.

„Minä en ole matkalla ensinkään maannut ja viimeisinä iltoina ennen lähtöäni tanssimme sangen paljon“, vastasin ja käänsin pois kasvoni, sillä en voinut kestää äitini katseita.

„No, oli kaiketi sinusta ikävää erota sieltä iloisesta elämästä ja ystäivistäsi. Mutta kyllä sinulla kotonakin on hyvä olla ja tulet jälleen iloiseksi ja terveeksi“, koetti hän lohduttaa, kun huomasi kyyneleet, jotka väkisten nousivat silmiini. Samassa tuli palvelus-

tyttö ja kutsui häntä karjapihaan katsomaan kipeää lamasta. Ja minä jäin yksin sydämeni tuskan kanssa taistelemaan.

Ensimmäisenä yönä makasin jälleen kuin kuollut väsymyksestä ja seuraavana aamuna läksin hautausmaahan. Jota lähemmäksi jouduin Aurooran hautaa, sitä tuimemmin poltti tuskan liekki sydäntäni, sitä rauhottomammaksi kävi mieleni, sitä kiivaammin astuin eteenpäin. En nähnyt enkä kuullut, oliko elämää ympärilläni vai oliko kaikki kuollutta, niinkuin ilonikin oli kuollut, Aurooran haudalle vaan paloi mieleni. Vihdoin pääsin sinne. „Auroora!“ huusin haikealla äänellä ja heittäydyin kummulle, ja kuumat kyynelleet vierivät silmistäni nurmelle, jonka alla eivät enää surut ja murheet mieltä paina. Itkin kuin olisin tahatonut muuttaa surullisen mieleni vesiojaksi.

Mutta hetken päästä nostin pääni jälleen ylös ja silmäni taivasta kohden, joka lempeästi siinti vastaani. „Jumala!“ huusin ja vähäinen hävyntunne värisytti sydäntäni, „Jumala, en tee oikein, kun annan suruni noin masentaa mieltäni. Ja onko minulla todellakin niin suurta surun syytä? Onko minulle todellakin tapahtunut niin suurta onnettomuutta, kuin heikko sydämeni luulee?

Olisinko todellakin täydellisesti onnellinen, jos täytyisi kokonaan erota omasta suvustani, jos vieraantuisin vanhemmistani, sisaristani ja veljistäni niin, ettei mistään voisi huomata, että olen ollut heihin yhdistettynä? — En milloinkaan! milloinkaan! Fredrik, olen sinua rakastanut, rakastan vieläkin, enkä sitä koskaan voi unohtaa. Mutta sydämeni juuret ovat kiinni siinä kannossa, josta olen vesonut, etten milloinkaan voi kokonaan erota omista ja, Jansu, sinun vanhemmistasi. Enkä voisi lähteä niiden joukkoon, jotka häpeällä ja ylenkatseella kohtelevat niitä ihmisiä, joiden veri juoksee minunkin suonissani. Olen ollut tähän asti lapsi,

heikko ja sokea, mutta se tuska, joka nyt on satuttanut sydäntäni, on minut tehnyt taistelijaksi, on peitteen temmannut silmiltäni, että olen paremmin ruvennut näkemään sitä tietä, jota minun tulee vaeltaa. Nyt, Jumala, anna minulle voimia, minä tahdon pysyä vahvana ja tahdon voittaa sydämeni tunteet, enkä huumautua rakkaudesta, enkä anna kunnian ja kylmän kiillon itseäni pettää. Jumala, anna minulle voimia ja lohduta minua!“

Nyt alkoi siinä syreenipensaan latvassa, joka varjosi Aurooran hautaa, laulurastas laulaa. Käänsin katseeni sinne päin ja kuuntelin. Se vaikenä. Mutta hautausmaan aidan takana kohisi metsä hiljaa. Nousin haudalta, silmäilin jäähyväisiksi sitä vielä kerran ja menin pois rautaportin kautta. Portista vei polku kiviaitaa myöten metsään. Kuljin sitä tietä myöten hiljaa eteenpäin, kädet ristissä rinnalla. Puut muodostivat pääni yläpuolella vihannan, tuhatkertaisen katoksen, jonka suojassa lintuset pitivät iloaan. Olin kuin rauhan valtakunnassa, jossa murheista ja tuskista ei tiedetä mitään. Rintani nousi ja laski ja joka hengenvedolla tunsin suloista lohdutusta sydämessäni. Samassa kuului ääni ikäänkuin olisi hopeakelloa soitettu maan alla. „Ai, tässä on meidän rakas lähteemme!“ huusin ja menin äkkiä sinne. Enpä ollut sitä nähnyt, sitte kun Jansun kanssa yhdessä kävimme sen luona, mutta se ei ollut sillä aikaa yhtään muuttunut. Sen hopeakirkas vesi juoksi kuin ennenkin esiin ison sammalmättään alta ja meni hyppien puunjuurikkaiden yli ojaan, joka kätkeytyi katsojan silmältä metsän varjoon. Siinä oli metsän katoksessa aukko, josta sininen taivas pilkisteli. — Minä istuuduin lähteen reunalle, kumarruin sen yli ja otin molemmilla käsilläni sen kirkasta, kylmää vettä suuhuni ja kostutin sillä itkusta punaisia silmiäni. Sitte pyyhin kasvoni valkealla, hienolla nenäliinallani, laskeuduin pitkäksi ja painoin pääni sammaleesen.

Siniset ja valkeat kukanterät katsoivat minua, kuin olisivat iloinneet seurastani, lähde lirsi ystävällisesti, metsä kohisi, taivas kaareili sinisenä yläpuolellani, ja minä nautin koko olennollani kaikesta tästä kauneudesta.

„Jumala, nyt näen ja tunnen selvään, että sinä rakastat minua, muuten et olisi rikastuttanut luontoasi niin suurilla kaunistuksilla, muuten et sillä niin suuresti lohduttaisi sydäntäni.“ Näin huusin kiitollisena, taivaan puoleen katsellen. — „Jansu, rakas Jansu, kunpa sinäkin jälleen olisit täällä, että näyttäisin sinulle kaikki, kaikki, mikä täyttää sydämeni. Mutta — sitä en ole ansainnut. Kuinka kauan olet saanut odottaa kirjettäni. Mutta nyt, ennenkun lähden vanhempiasi tervehtimään, vielä tänäpäivänä, tahdon sinulle kirjoittaa ja kaikki, kaikki. — — — Todellakaan en ymmärrä, mikä pelko minut saattoi niin äänettömäksi sinua kohtaan. Niin, olin kokonaan vieras Liina, jota en itsekään enää voinut tuntea, mutta minun pitää jälleen tulla entiselleni. Heti lähden kotiin ja kirjoitan.“ Näin sanoen nousin ylös ja lähdin takaisin astumaan.

Seuraavana päivänä lähti postimies kaupunkiin ja vei minulta suuren paksun kirjeen, jota olin koko päivän, puoleen yöhön asti kirjoittanut. Samana päivänä läksin myöskin sepänväelle vieraaksi ja oli minun siellä niin hyvä olla, etten olisi tahtonut poiskaan tulla.

Mutta seuraava posti toi minullekin paksun kirjeen Fredrikiltä ja Fredrikalta. Voi, ja se tuotti jälleen sydämelleni uusia, kovia taisteluita, mutta vakavia päätöksiäni se ei enää saanut horjumaan, niinkuin ennen Fredrikin rakastavaiset sanat. He valittivat molemmat sitä, että minun piti heidän kodissaan saada niin paljon kärsiä. Fredrik vakuutti vielä, että hän heti olisi matkustanut jälkeeni, jos hän ei vielä olisi vanhempainsa käskyn alainen, ja pyysi minua tulisin

sanoin, että jäisin hänelle uskolliseksi, sillä hänen sydämensä rakkautta ei voi kukaan, ei hänen oma äitinsäkään häneltä ottaa ja sen hän ijäti säilyttää ainoastaan Liinan varalle, jonka kaltaista hän ei toista maailmassa löydä. — Fredrika valitti sitä, että hänen piti mennä Tarttoon kouluun, eikä saisi enää niin pian nähdä minua. Minä vastasin heille heti, vakuutin, etten milloinkaan heitä unhottaisi ja lupasin yhä edelleen rakastaa, mutta pyysin — voi, kuinka sydäntäni pakoitti ja kuinka kyyneleeni jälleen vuotivat — että me lopettaisimme kirjeenvaihtomme, sillä se varmaankaan ei olisi heidän äidilleen mieluista ja että heille siitä saat- taisi syntyä monta mielipahaa. Vakuutin vielä, että tämä olisi viimeinen kirjeeni heille, lausuin lemмен sanoja heille, kiitin heitä rakkaudestaan ja ystävyysdes- tään ja — heitin hyvästi.

XI.

Meidän rouvamme oli jo moniaita viikkoja ollut sairaana ja opettajaneiti hänen hoitajanaan. Aioin juuri mennä katsomaan heitä, vaan samassa tuli rakas neiti vastaan ja sanoi: „Rakas Liina, kuinka et ole käynyt meitä katsomassa. Rouva ikävöi sinua suuresti ja laittoi sinua hakemaan.“ — „Minä aioin juuri tulla mäelle“, vastasin ja lähdin hänen kanssaan.

Siitä hetkestä kävin siellä joka päivä ja istuin monta tuntia rouvan vuoteen vieressä, kohensin pään- alusta, annoin hänelle juoda, taikka puhuin heille mo- lemmille elämästäni kaupungissa, taikka luin jonkun

kauniin kertomuksen. Rouva tahtoi niin mielellään kuulla ääntäni, joka hänelle muistutti onnellisempia aikoja, ettei hän huomannutkaan lukemiseni puutteita.

Lupa-aika oli kulunut. Olin jo heittänyt sepänväen hyvästi ja seisoin nyt rouvan vuoteen vieressä, lausuen hänellekin jäähyväiset. „Liina, kallis lapseni“, sanoi rakas rouva, ottaen minun molemmat käteni omiinsa, „Liina, kiitän sinua vieläkin kaikesta ilosta, jonka tässä maatessanikin olet minulle tuottanut. Jos et enää näkisi minua täällä maailmassa, niin pidä kuitenkin minua ja Aurooraa mielessäsi!“ Hetken ääneti oltuaan, sanoi hän: „vienko Aurooralle terveisiä?“

Polviani vapisutti, lankesin hänen vuoteensa viereen, suutelin hänen kättänsä ja nyyhkytin siinä. Hän lausui vielä muutamia sanoja, joista en saanut selvää, suuteli otsaani, ja tunsin siinä pari kuumaa kyyneltä.

Parin kuukauden kuluttua sainkin opettajaneidiltä mustalla sinetillä suljetun kirjeen, joka toi viimeiset terveiset kuolleelta rouvaltani. Neitikin lausui minulle siinä jäähyväiset, sillä hän lähti toiseen perheesen lapsia opettamaan. — Ja vielä kolmannenkin tiedon sain siinä kirjeessä. Rouvan viimeinen ilo ennen kuolemaansa oli se, että hän sai antaa siunauksensa poikansa Oton ja Hildan kihlaukseen.

Raskaalta tuntui se vuosi, jonka vielä kaupungissa vietin. Minun nuori henkeni sai taistella kuin urhoolinen sotamies. Jos ei Jansu olisi lähettänyt osanottavaisia kirjeitään, olisin tuskin voinut kestää vihollisteni teräviä nuolia ja vahvuutta. — Fredrikiltä tuli vielä muutamia palavia kirjeitä, jotka rukouksilla ja houkutuksilla kokivat käännyttää minua entiselle tielleni. Mutta minun täytyi uudestaan uhrata oman rakkauteni kansani rakkaukselle. Olivathan silmäni nyt auenneet ja Jansun johdolla näin ja kuulin yhä selvemmin, kuinka surkea, kuinka halveksittu se asema oli, jossa minä, virolainen lapsi, olin saksalaisten silmissä. Sillä ainoastaan se,

mikä minuun oli tarttunut heistä itsestään, löysi armon heidän edessään, mutta kaikki, minkä olin saanut perinnöksi vanhemmiltani, pisti heidän silmiinsä ja joutui naurun ja ylenkatseen alaiseksi.

Koulussakin suretti moni asia mieltäni ja antoi minun tuntea, että olin vieras vierasten joukossa. Ikäväksi kävi minulle moni tunti sentähden, että minun aina täytyi kuulla Saksan ja muiden maailman kansojen suurista miehistä ja heidän teoistaan, enkä sanaakaan virolaisten muinaisesta elämästä, jota sydämeni yhä enemmän ja enemmän rupesi ikävöimään. Usein nousi myöskin vihan puna, ei enää häpeän, poskilleni. Kerrankin kuulin, kuinka eräs opettaja suuttui lapseen, joka huomaamatta Saksan kielen rinnalla lausui virolaisen sanan. Hän sanoi paheksuvansa sitä, että vanhemmat sallivat lasten ensimmäisinä vuosinaan puhua sitä kieltä, joka sotkee kaikki muut kielet ja tekee haittaa hänen äidinkielelleen. Eräänä päivänä huomasin myöskin, kuinka vähän saksalainen pappikaan, joka opetti meidän koulussamme uskontoa, seurasi oppinsa nöyrää ja rakastavaa mieltä. Sattui joskus niin, että vieras arvaamatta tuli kouluun kysymään jotakin paikkaa. Opettajat eivät myöskään panneet pahakseen tätä vähäistä häiriötä, vaan neuvoivat ihmisiä tielle, taikka käskivät jonkun koululapsen mennä portaille sitä tekemään. Niinpä eräessä tunnissa tuli saksalainen mies kysymään tietä ja opettaja käski lapsen mennä sitä neuvomaan. Neljännestunnin kuluttua aukeni jälleen ovi ja pitkä, solakka mies mustassa, pitkässä, vaskinap-
pisessa nutussa astui sisään. „Päivää, kunnioitettavat saksat!“ tervehti hän kumartaen ja pyysi: „voitteko olla niin hyviä ja osoittaa tohtorin asunnon minulle?“ — „Pois, pois! etkö sinä, lurjus, näe, että tässä on koulu?“ ärjyi opettaja sinisen punaisena. Mies kumarsi, hyvästi lausuen ja pyytäen anteeksi erehdyksensä ja lähti pois. Mutta minä nousin hehkuvin poskin istui-

meltani ja pyysin: „Herra pastori, olkaa hyvä ja antakaa minun neuvoa tämä mies tohtorin luo, niinkuin Maria Wernerkin neuvoi äsken!“ „Menkää“, sanoi opettaja lyhyesti, ja minä läksin.

Ei minun asunnossanikaan enää ollut niin hupaista ja sydämellistä kuin ennen. Fredrika, Anette ja Julia olivat poissa ja heidän sijaansa oli tullut kolme vierasta, jotka usein nauroivat talonpoikain tyhmyyttä ja köyhyyttä.

Mutta minun pitkä aikani kaupungissa loppui vihdoin. Keväällä luin siellä vielä, mutta juhannuksena heitin minäkin, niinkuin Anna ja moni muu ennen minua, koulun ja ihmiset hyvästi ja olin kiitollisella mielellä kaikesta siitä hyvästä, jota seitsemän vuoden kuluessa olin saanut siellä nauttia. Etenkin kiitin rouva G:ta kaikesta lempeästä huolenpidostaan, ja ikävällä erosin hänestä ja monesta muusta hyvästä ihmisestä.

Olin kyllä saanut niin paljon opetusta, että olisin voinut suorittaa naisten opettajatutkinnon, mutta koska en tahtonut lähteä Tarttoon, jossa T:n sisarukset olivat, pyysin vanhempiani viemään minut ilman sitä kotiin. Siihen he suostuivat, sillä siten säästyivät heille suuret kustannukset.

XII.

Nyt olin kotona. Minun piti ruveta toimeeni, sillä sisareni olivat jo ikävällä odottaneet minua, että kerrankin rupeaisin heitä opettamaan. Heidän entinen opettajansa sai äidiltä niin paljo talous- ja ompelutyötä, ettei hän enää ehtinyt olla lasten kanssa. Niin, nyt olin heidän joukossaan ja nyt piti minun täällä, jossa

itse olin ensimmäiset opetukset saanut, ruveta muita opettamaan. Mutta että alkua aina on hankala, sitä en heti huomannut, sillä minun piti pienten siskojeni kanssa alussa leikkiä ja puhua enemmän kuin tehdä työtä. Olihan nyt kesä ja meillä paljon tointa joen rannalla lepikossa ja myöskin somassa, pienessä puutarhassa, johon äiti oli istuttanut kauniita kukkia. Koetin sen ohella kaikin voimin unohtaa kaupungin elämää, joka myöskin lasten tähden onnistui. Joskus vaan, kun olin yksin, lensivät ajatukseni siihen aikaan, kun sisaren ja veljen kanssa yhdessä elin, ja huokaus pääsi rinnastani. Enpä ollut heistä puoleen vuoteen mitään kuullut. Mutta Jansu kirjoitti usein minulle ja usein muistin häntä, kun kuljin niitä paikkoja, joissa lapsena olin hänen kanssaan leikkinyt, ja sisälläkin juolahti mieleeni moni sana, jonka hän ennen oli puhunut tai myöhempään kirjoittanut. Ja enin muistin häntä silloin, kun siskoineni kävin hänen vanhempainsa luona ja kun hänen isänsä kiitti sitä, että terveenä olin päässyt kaupungista. Yhteensä aikaan oli hän ollut levoton minusta, sanoi hän kerran, sillä minulla oli niin vieraat tavat; ja viimeisinä aikoina olivat minun poskeni olleet semmoiset, etteivät ne ensinkään häntä tyydyttäneet. Mutta nyt alkoivat ne entiset ruusut jälleen kukoistaa ja sentähden tunsin hänen vanha sydämensä suurta iloa. „Jospa vaan Jansuni saisi sinut nähdä“, sanoi hän lopuksi; mutta minun veljeni on niin kiusallinen, ettei päästä häntä enää ollenkaan kotiin. Kun häneltä sitä pyydän, vastaa hän vaan: „onhan sinulla se onni, että olet saanut poikasi pitää monta vuotta luonasi, voit myöskin aina hyvin ylpeästi lausua: minullakin on poika. Sillä vaikk’ei hän aina ole sinun luonasi, niin sinunhan hän on kuitenkin. Anna sentähden veljesikin jonkun aikaa nauttia hänen seurastaan. En voisi päivääkään tulla hänettä toimeen, saatikka sitte viikkoja ja kuukausia. Ja kuukausia kuluisi, jos hän sinun luonasi tulisi käymään.“

— Näin hän kirjoittaa joka kerran ja meidän vanhempain täytyy tyytyä ikäväämme. Olemmehan hänelle kiitollisuuden velassa Jansun tähden, ja kun opinaika on kulunut loppuun, niin täytyy hänen tulla meitä katsomaan.“ Näin olivat asiat sepänväen luona.

Mäellä ei ollut minulla enää tekemistä, sillä siellä oli kokonaan uusia ihmisiä, jotka eivät minua enää tunteneet eivätkä tarvinneet. Nuori herra oli juuri ennen juhannusta tullut kotiin nuoren rouvansa kanssa. Nyt he pitivät suuria vieraspitoja. Soitto ja hälinä kuului sieltä ja komeasti puetut palvelijat ja neitsyet juoksivat kartanon pihassa kuin kirjavat koirat, kuten sanotaan.

Eräänä päivänä piti minun mennä maituhuoneeseen. Mutta kun se oli kartanon takana, täytyi käydä kyökinportaiden ohi. Me asuimme joen toisella puolen. Jo etäämmältä näin, että portailla seisoj joukko palvelijoita, ja kuulin heidän puhuvan ja nauravan, vaan kun pääsin heidän kohdalleen, vaikenivat kaikki. Ohi päästyäni, kuulin miehisen äänen sanovan: „Hiton kauris ja hieno tuo neiti.“ — „Miksi ei hän olisi hieno, kun ei ole eläissään muuta tehnyt kuin vetelehtinyt kaupungissa ja vaatettanut itseään ja antaa vieläkin äitinsä juosta kuin postihevonen, olematta hänelle missään apuna. Ja tuommoinen iso talontyttö — ai, ai, ai — ei mitään muuta — — —“ Olin jo liian kaukana, etten saanut selvää Leenan puheesta. Mutta hänen sanansa sattuivat sydämeeni.

„Mamma“, kysyin, kun pääsin maitoaittaan, jossa äiti juuri kuori piimää, „enkö voi sinua auttaa?“

„No, kyllä sinä aikaa myöten rupeat sitä tekemään, mutta nyt olet vieras vielä“, vastasi hän lempeästi.

„Mutta, mamma, minun täytyy ajoissa tottua siihen, muuten jään vielä pitkäksi aikaa vieraaksi koto-

nani. Ole niin hyvä ja anna minun nyt heti kuoria pari pyttyä, olenhan sitä ennenkin tehnyt.“

„Kyllähän minulta saat, jos sinulla siihen niin suuri halu on.“ Ja äidin johdolla kuorin puoli tusinaa pyttyjä ja sydämeni kävi sen ohessa niin iloiseksi. „Leena“, ajattelin itsekseni, „sinä soimasit minua kauteudesta, mutta olet tahtomattasi tehnyt minulle suuren hyvyyden; sinä olet huomauttanut minua, etten ole leikkivä lapsi, vaan että minun pitää koettaa olla äidilleni avuksi. Kiitos siitä!“ — Ja siitä hetkestä koetin jakaa työni äidin ja lasten vaiheille ja olin sangen onnellinen, kun illalla pääsin kamariini, jonka vanhemmat olivat minulle somasti sisustaneet.

„Mutta enkö voisi isäänikin vähän auttaa?“ juolahti eräänä iltana mieleeni. „En ole kuullut hänen valittavan, vaikka hänellä on niin paljon kirjoittamista ja laskemista, ettei hän paljon ehdi makaamaankaan, ja hän on kuitenkin hyvin väsynyt, kun täytyy päiväkaudet kulkea pitkin peltoja, niittyjä ja kartanoita. Huomenna menen hänen kamariinsa ja tiedustelen asiaa.“

„Puhutteko unissanne, vai oletteko valveilla?“ kysyi Emilia, lasten entinen opettaja, joka makasi minun kanssani ja kuuli viimeiset sanani, jotka ääneen lausuin.

„Olen valveilla“, vastasin hänelle.

„Hyvä, minulla on teille sanomista.“

„No, mitä?“ kysyin minä.

„Rouvan kamarineitsy, Leena, käski minun sanomaan teille, että rouva on pahoillaan siitä, ett'ette tule häntä tervehtimään, niinkuin kaikki hänen muut palvelijansa.“

„Kaikki muut palvelijat? Minä en tiedä olevani muiden kuin vanhempaini palvelija. Voinhan kuitenkin mennä rouvaa tervehtimään, koska hän on sitä toivonut. — Mutta kuulkaa, Emilia, teille antaisin sen neuvon, ett'ette pitäisi Leenan kanssa suurta tuttavuutta ja että puhuisitte hänen sanojaan niin vähän kuin suin-

kin, sillä Leena kääntää monen asian pahemmaksi, kuin se todella onkaan.“

„Te olette varmaankin oikeassa“, sanoi Emilia, „minusta tuntuu myöskin siltä. Minä tahtoisinkin pyysyä erilläni noista palvelijoista, vaan rouvan ompelijatar on hauska ihminen ja hänen tähtensä käyn siellä. Mutta Leena tunkeutuu aina meidän joukkoomme ja tiedustelee kaikkea, mitä te teette ja puhutte, että usein oikein suututtaa.“ — En tiedä, mitä Emilia vielä puhui, olin väsynyt ja nukuin.

Seuraavana päivänä läksin isäni huoneesen, joka oli kokonaan toisessa rakennuksessa työmiesten suuren tuvan päässä, ja löysin hänet kirjoittamasta. Isällä oli kolmekymmentä miestä talon ruuassa.

„Suo anteeksi, rakas isä, että tulen sinua häiritsemään“, pyysin minä.

„Se ei tee mitään, enhän saa sinua usein nähdä. Mutta nyt on sinulla varmaan jotakin tärkeää asiaa, koska tulet minun luokseni.“

„Tulen vaan kysymään, enkö voisi auttaa sinua kirjoittamisella?“

„Todella“, sanoi isä, „hyvä lapsi, sitä olen ennenkin ajatellut, mutta en ole sinua ruvennut vielä vaivaamaan.“

„Isä“, sanoin vesissä silmin, „sinä olet nähnyt paljon vaivaa minun tähteni, enkä minä enää ole heikko lapsi.“

Hän ei antanut minun enää puhua, suuteli minua, silitti poskiani ja lausui: „auta sitten minua! Katso, tuossa on pieni kirja, johon renki on merkinnyt alustalaisten työpäivät. Ne minun pitäisi joka ilta kirjoittaa omaan, suureen kirjaani, mutta ei ole aina aikaa, ja siten karttuu niin paljon työtä, että vihdoin se jää tekemättä. Tule, istu tähän minun paikalleni ja jatka kirjoitusta siitä, mihin minä jäin.“

Hän näytti minulle vielä kerran, mitä ja kuinka

minun piti tekemän, sitte lähti hän pellolle leikkaajien luo. Mutta minä kumarruin hänen koukeroidensa yli, joista tuskin sain selvää, ja kirjoitin iloisella mielellä eteenpäin. — Siitä päivästä kutsui isä minua usein itseään auttamaan; vielä useimmin sitten, kun hänelle tuli kaupungin kauppijailta tilauskirjeitä. Äitini antoi minulle myöskin yhä enemmän työtä maitohuoneessa ja talouskamarissa. Sen ohessa olin vielä sisarieni opettajana. Mutta he eivät olleet ensinkään tyytyväisiä minuun ja murisivat sitä, että minä samoin kuin Emilia heti juoksin pois heidän luotaan, kun koulutunnit olivat loppuneet. Emilia ompeli ja paikkaili nyt enimmästi.

Muutamia päiviä sen jälkeen, kuin Emilia oli tuonut nuoren rouvan terveiset, läksin mäelle häntä tervehtimään. Jo eteisessä huomasin, että täällä oli paljoa komeampaa kuin ennen. Leenakin, joka ensiksi tuli vastaan, oli paljoa hienommissa vaatteissa ja ylpeämmän näköisenä kuin vanhan rouvan aikana. Olihan hänellä syytäkin ylpeillä. Hän oli ollut pitkillä matkoilla ja oli monta vuotta Saksassa ollut Hilda neidin kamarineitsyenä ja siellä paljon nähnyt ja kuullut paljon, josta ei maalla eläjällä ole aavistustakaan. „Eikä heille osaa niin selvään selittääkään, että sen ymmärtäisivät“ — oli hän valittanut tovereilleensa.

„Ai, terve, terve, neiti“, lausui hän, „teette kerrankin meidän talolle sen kunnian, että tulette meitä katsomaan.“

„Onko rouva yksin, voisinko mennä hänen luokseen?“

„No, mikä kiire teillä on? Voittehan vähäksi aikaa tulla istumaan meidänkin kamariimme ja puhella meidän kanssamme.“

„Pyytäisin saada tietää, voiko rouvan luo mennä, sentähden olen tullutkin.“ Kaikeksi onneksi tuli palvelija sisään, ja odottamatta Leenan vastausta pyysin hänen mennä kysymään rouvalta, voinko tulla hänen

luoksensa. „Heti saatte sen tietää“, sanoi hän ja lähti vierashuoneeseen. Leena nauroi ja lähti pois. Palvelija tuli kohta takaisin ja vei minut teekamariin salin ja muiden huoneiden kautta, jotka, vaikka uudestaan sisustetut, olivat minulle vanhat tutut. Astuin sisään ja jäin seisomaan. Edessäni, pieneen punaiseen samettisohvaan vajonneena, istui toistensa kanaloissa sanomattoman kaunis pariskunta, joka ei huomannut minun sisääntuloani, vaan sitä enemmän minä sitä tarkastin. Olivatko nuo kaksi todellakin Otto ja Hilda? Nuorella miehellä oli musta parta ja ulkomuoto kuin kreikkalaisten jumalalla Apollolla, ja samoin oli nainen, joka hänen vieressään istui, Juno-jumalattaren näköinen.

„Ai, Liina S.“, kaikui kaunis miehenääni korvissani, ja siinä seisoi Apollo komeine vartaloineen ja tulisine silmineen edessäni. „Terve, Liina S.“, lausui Otto von D., antaen kättä minulle vastaukseksi tervehdykseeni. „Hyvä, että kerran tulitte meitä katsomaan ja itseänne näyttämään. Etäämmällä olemme teidät joskus nähneet akkunasta ja ihmetelleet teidän suuruuttanne ja kauneuttanne.“

„Mutta, herra von D., olisiko minun yksin pitänyt jäädä pieneksi, kun kaikki muut lapset ovat kasvaneet suuriksi?“ Hän nauroi ja vei minut kädestä sohvavan luo.

„Tunnetteko vielä tätä naista?“ kysyi hän. Sievästi sohvalla istuen ojensi Juno minulle kätensä, sanoen:

„Eipä Liinalla ole ollut lapsesta asti niin huonoa päätä, ettei hän muistaisi Hilda von R:n ulkomuotoa.“ Ja hän oli oikeassa. Huomasin jälleen Junon kasvoilla saman kopeuden, minkä ennen pienenä koululapsena siinä olin nähnyt.

„Olkaa niin hyvä ja istukaa,“ pyysi Otto von D., työntäen minulle pehmeän nojatuolin — „ja kertokaa meille hiukan omasta elämästänne!“

„Voi, rakas Otto“, sanoi rouva, „näethän sinä, että minä vielä olen aamupuvussani, ja pian sattuu meille tulemaan vieras päivälliselle. Sentähden pitää minun ajoissa pukeutua. Liina ei suinkaan siitä pahastu, etten voi häntä tänäpäivänä kauan pitää luonani. Voihan hän tulla toisen kerran, kun minulla on enemmän aikaa.“

Nuori mies ei puhunut hänelle mitään. Kun olin vastannut hänelle muutamiiin kylmiin kysymyksiin kaupungin elämästäni, heitin hyvästi ja läksin kotiin. — „Ei, sanoin itsekseni, tähän taloon en voi enää tulla; entisen ystävällisyyden sijaan käy täällä nyt kylmä, kolkko tuuli vastaan ja tuntuu pahalta.“

„Liina, Liina, tule, katso, kuinka paljo leikkikaluja pappa antoi meille!“ huusivat pienet veljet minulle kotiin päästyäni, ottivat kädestäni kiinni ja veivät isän kamariin. Isä oli siellä pitkänään vuoteellaan ja poltti piippua, mutta hänen kamarinsa lattia oli peitetty puupalasilla.

„Katso, Liina, tässä on lattia täynnä pulikoita, joista voimme rakentaa suuret huoneet ja aitat!“ huusivat pikkupojat.

„No rakentakaa, mitä osaatte“, sanoin ja läksin tervehtimään isää, jota en ollut tänäpäivänä vielä nähnyt. Hän pani pois piippunsa ja veti minut vuoteensa viereen istumaan.

„Kuinka sinun kävi mäellä? Otettiinko sinut ystävällisesti vastaan!“ kysyi hän.

„Voi“, vastasin minä, „entiset ajat ovat olleet ja menneet! Eipä ole siellä enää vanhaa rouvaa ja opettajataria!“ ja kyyneleet tunkeutuivat väkisten silmiini.

„Niin, Liina“, sanoi hän siihen, „vanhaa, kallista rouvaa tosin ei ole enää, mutta minä toivon, että meillä nyt tulee olemaan parempi herra kuin rouvan holhojat olivat.“

„Olivatko he sitten niin pahoja ihmisiä?“ kysyin minä.

„Pahoja? Heillä oli tuo vanha herrasmiesten katsantotapa, joka piti talonpoikia orjuuden tilassa“, sanoi isä surullisena. Samassa tulivat pikkuveljet luokseni ja pyysivät minun tulla rakentamaan heille taloa. Minä seurasin heitä. Isä nousi vuoteeltaan ja meni jälleen ulos.

Päivä kului toisensa jälkeen ahkerassa työssä, eikä mitään erinomaisempaa tapahtunut, ja kului vihdoinkin „ikävä talvi“, niinkuin sitä nimitin, tietämättä itsekään minkätähden. Kevät oli jälleen käsissä, sydämeni virkosi uuteen elämään, kun jälleen sain nauttia sen loistoa, lauhkeita tuulia ja linnunlaulua. Minulla tosin ei ollut aikaa juosta kedoilla ja lepikossa, mutta kevään kauneus ympäröi kuitenkin minua ja oli minulle rakas kuin vanha ystävä, joka minulle ennenkin oli tuottanut niin paljon iloa. Mutta tämä aika ei ollut nytkään pitkäikäinen, vaan lensi tuulen siivillä eteenpäin. Juhannus-aatto oli käsissä.

„Tulkaa kuitenkin Juhannuskokolle“, houkutteli Emilia. Kokko oli laitettu kauniille paikalle hautausmaan viereiseen metsään.

„Mene pois“, sanoi äiti, ja minä panin ruusunpunaisen leninkini päälle ruskean nutun, hienon, punaisen silkkihiinan päähäni ja läksin.

Tiellä yhdyimme mäen neitosiin ja palvelijoihin ja me kävimme yhdessä kokolle asti. Mutta siellä erosin heistä, sillä olin mieluisammin yksin omine ajatuksineni kuin kuuntelin heidän halpaa nauruansa, joka oli minulle vastenmielistä. Leena kertoi pilajuttuja kaikellaisista asioista, joka ihastutti hänen seuralaisiaan,

mutta nosti punan minun poskilleni. Huomasin suuren koivun vähän matkan päässä tulesta, läksin sen alle ja nojauduin siihen. Sieltä katselin tulen liekkiä, joka kuin suuri, punainen kieli nousi savun keskeltä tummaa taivasta kohti. Metsäkin seisoi nyt kuin musta seinä tulen ympärillä. Katsoin, enkä kuullut metsän armasta kohinaa, sillä sen ääntä hämmensi tuli, joka nyt oli isäntänä, ja ihmiset, jotka sen ympärillä istuivat tai kävelivät, taikka hyppivät torven soidessa.

Kauhea ikävä valtasi äkkiä sydämeni. Kiersin käsivarteni puun ympärille, painoin itseni sitä vastaan ja kuumat kyyneleet vierivät silmistäni. Oi, olen yksin, yksin! minulla on hirmuisen ikävä! Kaikilla muilla on seuraa, mutta minulla ei ole ketään! valitin ajatuksissani. Noiden ihmisten iloa katselen kaukaa hyvällä mielellä, mutta heidän seuransa peloittaa minua — he eivät suvaitsisikaan minua keskuudessaan, enkä voi sietää palvelijain pilapuheita, jotka heitä huvittavat. Kauppiasten ja porvariain seurasta taas, jotka myöskin olivat siellä, erottaa minua heidän suuri ylpeytensä. Niin, tuo ylpeys, joka nyt jo on tuottanut sydämelleni niin suurta tuskaa ja taistelua! Mutta tuo ylpeys on minutkin tehnyt niin ylpeäksi, että ennen istuisin köyhän, sokean kerjäläisen kanssa tien vieressä kuin kuuntelisin saksalaistuneen ihmisen ystävydentarjousta. Sillä nyt tiedän, että ihmistä tulee kunnioittaa oman, itsenäisen luonteensa tähden, eikä arvostella minkään ulkonaisen edun vuoksi. — Oi, rakkaat vanhemmat, te olette kyllä hyvät, mutta teidänkin seurassanne on — sitä en saata enää salata — minulla ikävä! Työ, ahkera työ ja sydämen rakkaus yhdistävät meidät toisiimme, mutta meidän katsantotapamme ovat kokonaan erilaiset! Voi, jos en milloinkaan olisi joutunut kaupunkiin kouluun! Jos olisin pysynyt nukkuneena niin kuin kaikki virolaisuus ympärilläni! — „Jansu, Jansu, kuinka voit niin hirmuisen kauan viipyä poissa?“ huu-

sin mielessäni ja painoin kasvoni koivun runkoa vastaan ja sydämeni löi kuin suonenedossa. — — —

„Liina!“

Mikä ääni se oli, joka niin suloisesti mainitsi nimeäni? Minä kuuntelin, mutta en liikkunut paikoiltani.

„Liina!“ vielä toisen kerran, ja kuin salama käännyin sinne päin. Kaksi suurta silmää loisti minun silmiini.

„Jansu!“ — — — Voimakas ääni herätti minut viimeisestä hämmästyksestäni, nostin pääni jälleen ylös, vaan ei enää kylmästä koivunrungosta, vaan Jansun rinnoilta. — „Jansu, suljetko minut todellakin syliisi, vai onko tämä unennäköä?“ kysyin pelokkaasti, mutta myöskin ihastuksella.

„Liina, minun Liinani, olen todellakin kerran päässyt sinun luoksesi! Et voi arvata, kuinka suuresti olen sinua ikävöinyt. Mutta nyt en enää eroa sinusta, sillä ilman sinutta en voi elää. Liina, sano minulle, voitko puoleksikaan rakastaa minua niin paljon kuin minä sinua. Tahdotko ainiaaksi yhdistyä minun kansani?“ — Minä painoin kasvoni uudestaan hänen rintaansa vastaan. — „Liina, sinä et puhu mitään, sinä rakastat vielä Fredrikaä!“ Ja koko hänen ruumiinsa vapisi. Minä katsoin hänen silmiinsä ja sanoin selvällä äänellä:

„Jansu, sinun seurassasi vaan katoaa minulta kaikki ikävät ja huolet, sinun kanssasi vaan olen täydellisesti onnellinen.“ — — — Suun antaminen yhdisti sielun sieluun.

„Liina, sano minulle vielä, että olet minun morsiameni. Minä tahdon selvään kuulla sen sinun suustasi.“ Minä täytin hänen tahtonsa.

Tämän jälkeen kysyi hän minulta, miksi olin itkenyt. Minä kerroin hänelle kaikki. Hän surkutteli, hän painoi minut uudestaan rintaansa vastaan, suuteli minua yhä uudestaan ja minä vakuutin, ett'en enää milloinkaan tuntisi semmoista ikävää. — Sitte kertoi

hän, kysymykseeni, että hän heti tutkintonsa suorittuaan oli matkustanut Pietarista, ehtinyt päivänlaskun aikana kotiin ja, tervehdittyään vanhempiaan, kiirehtinyt minun luokseni.

„Mutta, Jansu, ihmiset ovat jo kaikki lähteneet pois ja Juhannuskokkokin alkaa sammua, meidän täytyy myöskin lähteä kotiin, jos emme tahdo odottaa sadetta.“

„Sinä olet oikeassa“, sanoi hän, minä pistin käteni hänen kainaloonsa ja me tulimme kotiin. Salamaa löi ja ukkonen kuului, mutta meillä oli niin paljon puhumista, ettemme sitä juuri huomanneetkaan. Pääsimme kuitenkin kuivina kotiin.

Jansun vanhemmille oli aika kotona käynyt pitkäksi, he tulivat meille ja siellä odottivat minun vanhempaini kanssa meitä. Suurella ilolla he ottivat meidät vastaan, ja kuinka suuri vanhan seppä-isän ihastus oli, kun hän kuuli meidän liittomme, sitä ei voi sanoa selittää. Hän painoi meitä rintaansa vastaan ja sanoi pojalleen: „Jansu, minä olen sinulle perinnöksi koettanut rakkaasti suojella Liinaa kuin kalleinta aarrettani, sillä tiesin, että sydämesi oli häneen kiintynyt lapsuudesta asti. — Ja, Liina, kysyi hän minulta, eikö minun Jaanini — nyt nimitti hän Jansua ensimmäisen kerran näin — eikö minun Jaanini käsivarsi voi kantaa sinua elämän tiellä? Eikö hän, kun hän tuossa solakkana seisoo, ole sinun mieleisesi?“ — Isän ylpeys ilmaantui hänen sanoissaan. Jansun suuruuden ja kauneuden huomasi minäkin nyt vasta, ja ylpeys kohotti minunkin rintaani. Että minun piti saada semmoinen mies!

„Isä, hän on kauniimpi kuin Apollo“, sanoin minä, ymmärsi isä sen taikka ei. — Hänen äitinsäkin ilo oli suuri; mutta minun vanhempieni iloon sekaantui salainen mielipaha.

„Niin pian pitää meidän erota rakkaasta apulaisestamme“, sanoi isä värisevin äänin ja äiti käänsi kas-

vonsa pois meistä. Minä heittäydyin hänen syliinsä. Me syleilimme toisiamme ja meidän kyyneleemme vuotivat.

„Tulkaa katsomaan, kuinka päivä nousee taas kirkkaana!“ huusi seppä-isä.

Jansu tuli minun luokseni, otti minut äitini sylistä omaan kainaloonsa ja vei akkunan luo. „Katso Liina“, sanoi hän, että kaikki kuulivat, „yöllinen rajuilm ja pimeys ovat niin kadonneet, ettei yhtään pilveä ole jäänyt, ja päivä tulee hehkuvien poskien huoneesta, kuin onnellinen morsian! Katso, niin pitää keran virolaisten vapaus ja elinvoima nouseman. Ja mekin yhdistymme, voidaksemme paremmin työtämme tehdä, sillä helppoa se työ ei tule olemaan. Siinä mies usein taistelussa väsyä ja naisen suloinen rakkaus häntä silloin virkistää ja lääkitsee hänen sydämensä haavat.“

„Jumala siunatkoon teidän liittonne!“ sanoivat molemmat isät kuin yhdestä suusta, pannen kätensä meidän päämme päälle.

Loppulause.

„Kuule, äiti, joku tulee ajaen!“ — „Niin, se on meidän rakas isämme, se on isä, minä näen jo Vasakan!“ Näin huusivat minun seitsenvuotias Annani ja kaksitoistavuotias Arturi ja juoksivat isäänsä vastaan. Hän tuli erästä maanviljelyskokouksesta. Minä jäin odottamaan portaille, joka nyt oli kaunistettu koivuilla ja kukkaseppeleillä ja johon illallispöytä oli valmistettu. Sieltä tulivat he myöskin kohta, koivukäytävästä, esille ja ajoivat viheriäksi maalatusta portista sisään. Arturi, joka oli kuin toinen Jansu, istui kaksin reisin ystävänsä,

Vaskan, seljässä. Anna taas, valkoisissa vaatteissa, juhannuskukista ja harakankelloista tehty seppele mustilla kiharoilla, oli rakkaan isänsä vieressä. Suurella ruohoisella pihalla, jonka keskellä iso tammi hiljaa kohisee, pysähtyy kallein tavarakuormani portaiden eteen. Jaani astuu kärryiltä, panee lapset maahan. Minä käyn hänen luoksensa ja hän suutelee minua.

„Liina“, sanoo hän, istuen viheriäiselle penkille ja ottaa minut syliinsä. „Kuinka suurella ikävällä odotin tätä päivää 15 vuotta sitten, joka niin lempeästi yhdisti meidät, ja siitä olen suuressa kiitollisuuden velassa Jumalalle. Sillä jos sinä et olisi näinä viitenätoista vuotena ollut minun apunani, et olisi ottanut osaa töihini, pyrintöihini ja toimituksiini, et olisi neuvonut ja lohduttanut minua, niin ei olisi voimani kestänyt, enkä olisi aina pysynyt niin vakavana, kuin nyt. Sillä aina, missä hyvä asia kohottaa päätänsä, siinä on niin paljon kateutta, suvaitsemattomuutta ja pahuutta vastassa, että rohkeus ja totuuden tunto pitää olla suuri ja horjumaton, jos siinä jaksaa iloisesti ja toivoen pyrkiä eteenpäin. Kyllä tuntee sydämeni iloa, kun katson ympärilläni ja näen maanviljelys-, kirjallisuus- ja laulu- ja opettajaseurat, jotka jo ovat elossa, ja luen sanomalehtiä omalla kielelläni. Mutta pian sekaantuvat jälleen nämä ilot epäilyksiin. Kuinka paljon voivat meidän pienet seuramme uhrata kansan sivistyksen hyväksi, kun suuret maksut heitä kaikkia rasittavat? Mitä auttaa meidän Aleksanteri-koulumme, jonka me kymmenvuotisen, kovan taistelun jälkeen kohta saamme toimeen, kun siinä koulutetut nuoret miehet eivät kuitenkaan saa mitään valtionvirkaa.“

„Rakas Jaani, tänäpäivänä ennen puoltapäivää olin lasten kanssa Liinun väen luona vieraisilla. Minä tapasin siellä perheenmiehen ja perheennaisen koivuilla ja kukilla kaunistetussa tuvassa, puhtaaksi pestyn pöydän ääressä istumassa ison, kirkkaan akkunon luona.

He kuuntelivat mielihalulla „Saaremaa onupoja'n“ kirjoituksia, joita luki heidän vanhin poikansa Kaarlo. Hän on käynyt kihlakunnan koulun läpi ja luki niin hyvällä äänenpainolla, että minun täytyi ihmetellä. Pöydällä oli vielä muutamia muitakin kirjoja, niiden joukossa C. R. Jacobsonin kolme isänmaan puhetta, Väinämöisen kanteleen kielet, Viljandin laulaja ja myöskin „Eesti postimees“. Minä istuin myös heidän joukkoonsa ja kuuntelin myös hyvillä mielin. Lapset leikkivät heidän pienempien lastensa kanssa omenatarhassa. Annettiin meille sen jälkeen myös kauniisti katetussa pöydässä munaruokaa ja paksua viilipiimää syödä. Mutta ennenkuin me lähdimme, täytyi minun vielä kuulla, kuinka sinua joka haaralla kiitettiin. Perheenmies tunnusti liikutuksella, että hän vasta siitä asti on ruvennut oikeen elämään, kun sinä ostit tämän kartanon ja myit talonpojille heidän arentimaansa kohtuulliseen hintaan, josta he joka vuosi maksavat arentia niin paljon, kuin heidän sisääntulonsa kannattaa, etteivät velkaannu. Ainoastaan siten he ovat päässeet suuresta köyhyydestään, johon olivat vajonneet. Ja siten voivat he saavuttaa ihmisarvonsa.»

„Rakas Liina, varmaankaan ei voinut Linnun emäntä unhottaa, kuinka sinä olet opettanut hänelle huoneiden puhdistusta ja kaikenlaisia muitakin hyviä tapoja, joita hän nyt koettaa omaistensa hyväksi toteuttaa. Mutta se on aina sinun tapasi, että muistat vaan ne kiitokset, jotka minun osakseni tulevat, mutta annat omat hyvät työsi mennä yhdestä korvasta sisään, toisesta ulos“, nuhteli Jaani minua hymyillen.

„Ei“, väitin minä, „minun sydämeni ei pysy kylmänä näitä kuullessani, vaan tunnen suurta iloa, jos huomaan, että minäkin olen voinut tehdä jotakin hyvää kansani eduksi. Mutta sen kuitenkin aina muistan, etten ole suuria saanut aikaan.“

„Rakas Liina, elä unhota sitä, mitä jo ennen olen

sinulle sanonut, että sinä, kun olet minun tukenani ollut, olet myös kansallesi paljon hyvää tehnyt. Mies parkoja, joilta puuttuu sellaiset tukeet! Milloinka alkavat myös naisemme vapautua orjuuden ikeestä? Oi, Liina, puhu tovereillesi, huuda, ehkä kuulee vielä joku heistä, jotka oman kansansa keskuudesta ovat sekaantuneet saksalaisiin.“

Samassa tulivat lapsemme tallin luota, jossa olivat katselleet Vaskan riisumista ja talliin viemistä. He kysyivät isältään, oliko hän käynyt katsomassa heidän rakasta isoisäänsä ja isoäitiään.

„Kävin minä. He lähettivät teille paljon terveisiä ja käskivät teitä tulla pian heitä katsomaan, sillä heillä on teitä hyvin ikävä, kun eivät niin pitkään aikaan ole nähneet. Myöskin vanha setä ikävöi teitä nähdä ja tulee kohta veljensä luota tänne.“

„Me ajamme sinne ja tuomme itse hänet kotiin!“ huusivat molemmat lapset yhdestä suusta.

„Ovatko terveinä kaikki?“ kysyin minä, ja Jaani vastasi:

„Vanhempamme viihtyvät hyvästi omalla tilallaan. Todella ovat he siitä asti, kun viimeisen velkansa talon hinnasta maksoivat, käyneet koko joukon nuoremmiksi. He kiittävät myöskin sitä onnea, että voivat ostaa maansa toistensa viereen ja että vanhoilla päivillään saivat semmoisen onnen, jota eivät nuorena voineet toivoakaan. Isäni kertoi vielä minulle toivovansa, että sinun nuorin veljesi kihlaa hänen kauniin kasvattityttärensä, joka on äidille ollut niin suurena apuna, jotta hän, äidin kuoleman jälkeen, joutuisi rakkaan pojan kanssa naimisiin. Sitä minäkin sydämestäni toivon. Nuorempi sisaresi, nykyinen äidin oikea käsi, on vanhemman veljen kanssa mennyt sisaren luo vieraaksi. Sieltä he kaikki yhdessä tulevat meille, myöskin sisar miehineen ja lapsineen, ja vievät meidät vanhempien luona käymään.“

„Oi, kuinka hyvä, kuinka hyvä!“ huusivat lapset.

„Mutta nyt olen kaikki kertonut. Vatsa vaatii ruokaa ja juusto ja voi pöydällä näyttävät niin hyviltä, että niitä täytyy ruveta syömään“, sanoi armas Jaanini. Minä istuin hänen viereensä pöydän ääreen ja lapset meitä vastapäätä toiselle puolelle ja rupesimme syömään, juuri kuin aurinko meni mailleen.

Tämä kaikki tapahtui eilen juhannuspäivänä. Nyt istun varhaisesta aamusta alkaen kirjotuspöytäni ääressä, lopettaen elämäkertani ja täyttäen Jaanini toivon. Sen tähden:

Rakkaat Viron sisaret! Minun mieheni on yksi niitä, jotka taistelevat vapauden puolesta, että inhimillisempi elämä alkaisi ja hengen kevät rupeisi kukoistamaan. Kuinka paljon aikaa, voimia ja itsensä uhrausta tämä työ vaatii, sen olen näiden viidentoista vuoden kuluessa huomannut miehenikin toimesta. Ja olen jo kertonut hänen omilla sanoillaan, minä apuna olen hänelle ollut hänen töissään, pyrinnoissään ja toiveissaan. Mutta ne ovat harvassa, jotka voivat joka tilassa, joka paikassa seisoa tukena miestensä rinnalla ja tehdä työtä yhdessä. Mutta naiset eivät voi kartuttaa henkensä voimia toisella tiellä kuin mieheltäkään. Se tie kulkee hyvien koulujen kautta vapauden helmaan, jossa ainoastaan kaikki hyvät voimat voivat kehittyä. Sentähden, rakkaat Viron sisaret, perustakaa myöskin tyttärienne kouluja, niinkuin pojillennekin kouluja toimitetaan. Hankkikaa heille kunniakkaampi kasvatus, kuin teillä itsellänne on ollut, ettei teidän poikanne tarvitse mennä suurinta onneaan etsimään vieraan kansan naisista, vaan löytävät sen omien neitojensa joukosta. — Mutta kuulkaa tekin, rakkaat sisaret, joita Saksan koulut ovat vieroittaneet omasta kansastanne! Kuulkaa minun rukoilevaa ääntäni ja osoittakaa ystävällistä mieltä, myötätuntoisuutta ja rakkautta ja ojentakaa kätenne Viron sisarille ja auttakaa heitä vapautumaan pi-

meyden kahleista! Tulkaa takaisin ja älkää siroittako kukkianne vieraille miehille! Ruvetkaa joka puolelta, alhaalta ja ylhäältä, niinkuin sukukansamme suomalaiset naiset ovat olleet tukena miesten rinnalla, miehille avuksi, että Vironkin kansa nousisi kukoistukseensa, niinkuin kaikki muutkin kansat, jokainen ajallaan, on noussut. Niin, yhdistäkäämme rakkautemme ja rientäkäämme myöskin me eteenpäin!

Est.

A-11141

27900

